

Παρατηρήσεις Νικη. Γ. Σουγιά

ἐπὶ τοῦ βιβλίου

ἐπιθεώρησις Κωνσταντίνου καὶ Ἀποστολίου

Ἀγαθάγγελος Σηροπόδης

Σελίδα 27 Αθηνών 1948

Π Ρ Ο Σ

Τόν κ. Στέφανον Μυλωνάκη, Γυμνασιάρχην, συγγραφέα
της ιστορίας "Ο Επίσκοπος Αγαθαγγέλος Εηρουχάκης" και
"Εκκλησία Κρήτης - Γερμανική Κατοχή"

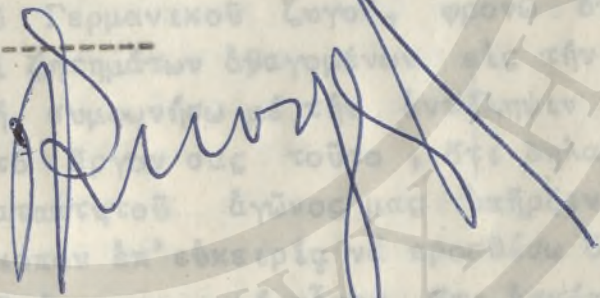
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΣΚΟΥΛΑ

αφορῶσαι τήν Μάχην τῆς ΚΡΗΤΗΣ καί τήν Γερμανικήν
Κατοχήν

ἐ π ἶ

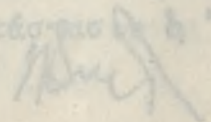
τοῦ ὑπό τοῦ Γυμνασιάρχου Στεφάνου Μυλωνάκη ἐκδοθέντος
Βιβλίου "Ο Επίσκοπος Κυδωνίας καί Ἀποκορώνου
(Κρήτης) ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ ΕΗΡΟΥΧΑΚΗΣ, 1872 - 1948"

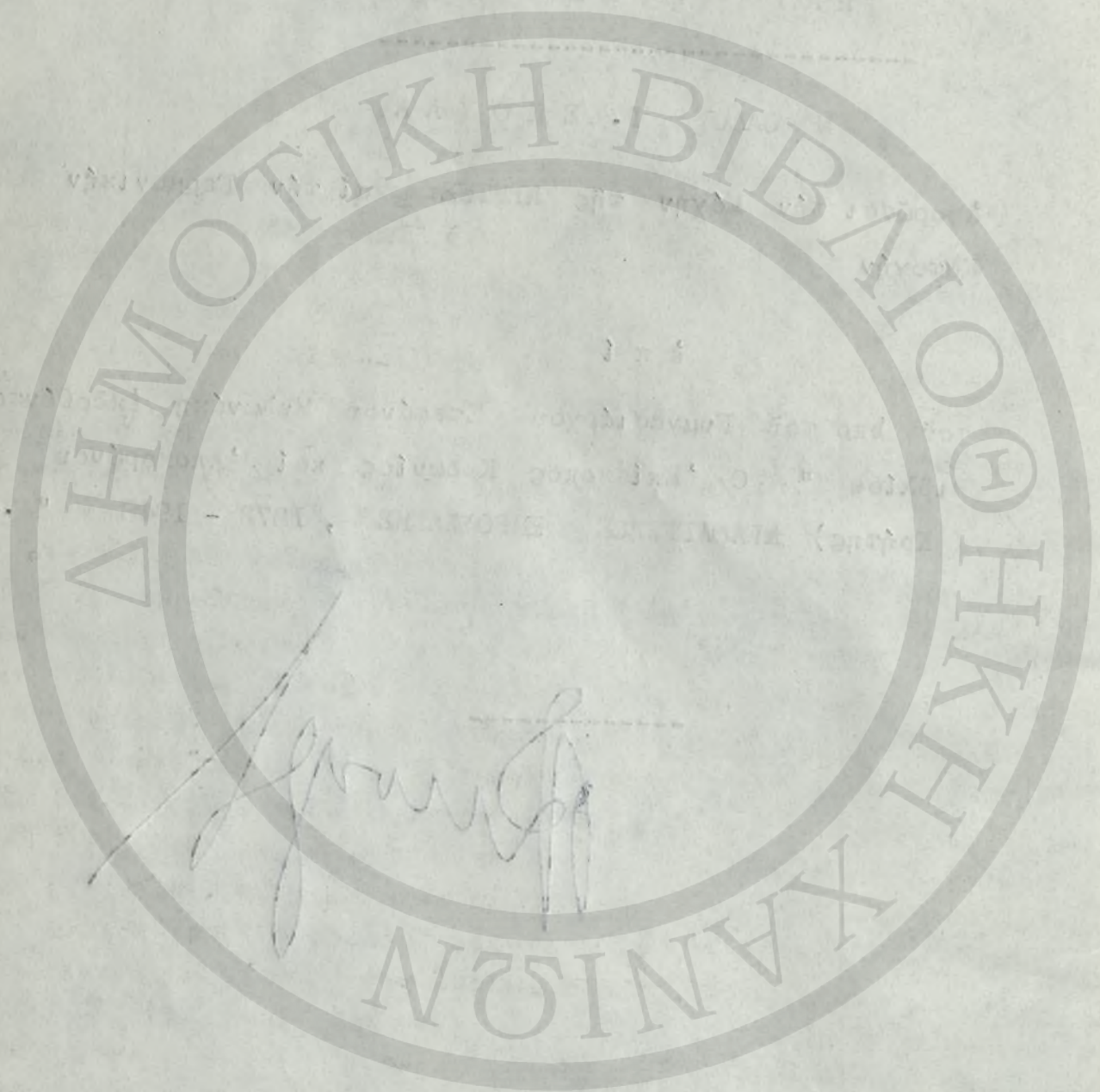

ὁμοίως δὲν ἀποτελεῖ ἱστορίαν, μέ τήν σημασίαν τῆς
Κατοχῆς τοῦτο καί ἐπειδή ὡς γνωστόν τὸν ἄρχοντα
ἀρχῆς μετ' Ἑλλήνων συμπατριωτῶν μου τῆς
διὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ Γερμανικοῦ ζυγοῦ
οἶμαι νὰ ἔχω γνώμην ἐπὶ τῆς
νικήν Κατοχήν καί νὰ μὴ
τὴν διαγραφομένην εἰς τὰς
ἀπαντων τοῦ κατὰ τοῦ ἀγίου
πίσκοπος. Δὲν κρίνω
πρὸ ἰκανοῦ χρόνου
ἐκδόσθαι ἱστορίαν τῶν
Κατοχῆν καί ἐπὶ τὰ
συνεργασθέντας, διὰ
πρὸς πλήρη ἱστορικὴν
διατίδεν ἐκφραστοικίηθαι
ἡμῶν ἐκδοθείσης ἱστορίας.

Καί ἤδη εἰσέρχομαι ἐπὶ τῶν διαφόρων τοῦτων παρα-
λείψεων ἢ ἀνακριβειῶν.

1) Εἰς τὴν σελ. 120 Κεφ. 7 ὑπὸ τὸν τίτλον "Σχηματισμὸς καί
ἐνέργεια Λαϊκῶν Ἐπιτροπῶν" ἐδ. I ἀναγιγνωσκόνται τὸ
ἔσθαι "Τοιοῦτοτρόπως ἀντιμετώπισε τὴν κατὰ τὴν Ἐπίσκο-

Χανιά 27 Αυγούστου 1948

Π Ρ Ο Σ

Τόν κ. Στέφανον Μυλωνάκη, Γυμνασιάρχη, συγγραφέα
τῆς ἱστορίας " Ὁ Ἐπίσκοπος Ἀγαθάγγελος Ἐηρουχάκης " καί
" Ἐκκλησία Κρήτης- Γερμανική Κατοχή .-

Φίλε κ. Μυλωνάκη

Ἀνέγνωσα μετὰ πολλῆς προσοχῆς τὴν ἐκδοθεῖσαν ὑφ' ὑμῶν ἱστορίαν, ὑπὸ τὸν ἕνω τίτλον .-

Ἐάν σκοπὸς τοῦ ἐκδοθέντος βιβλίου σας ἦτο ἡ ἔξαρσις τῆς πατριωτικῆς δράσεως τοῦ Ἐπισκόπου, τοῦτο νομίζω δέν θά ἔπρεπε νά γίνῃ ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ἱστορίας καί εἰς βάρος τῶν προσφερθεισῶν ὑπηρεσιῶν καί παρ' ἄλλων Πρωταγωνιστῶν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ Ἀγῶνος μας, ἀφοῦ μάλιστα ὅπως προλογίζετε εἰς τό βιβλίον σας πρόκειται περὶ ἱστορικῶν γεγονότων καί οὐχί προσωπικῆς βιογραφίας τοῦ Ἐπισκόπου. Ἡ ἀποσιώπησις ὠρισμένων γεγονότων ἢ ἐξιστόρησις αὐτῶν κατὰ τρόπον παρουσιάζοντα τόν Ἐπίσκοπον ὡς ἰθύνοντα νοῦν τῆς ὅλης Ἐθνικῆς δράσεως δέν ἀποτελεῖ ἱστορίαν, μέ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Κατόπιν τούτου καί ἐπειδὴ ὡς γνωστόν συμμετέσχον εὐθύς βεβαίως ἀρχῆς μετ' ἄλλων συμπατριωτῶν μου τῆς Ἐθνικῆς προσπάθειας διὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ Γερμανικοῦ ζυγοῦ, φρονῶ ὅτι δικαιόυμαι νά ἔχω γνώμην ἐπὶ ζητημάτων ἀραγομένων εἰς τὴν Γερμανικὴν Κατοχὴν καί νά μὴ συμφωνήσω μέ τὴν ἀντίληψιν ὑμῶν τὴν διαγραφομένην εἰς τό ἔργον σας τοῦτο, ὅτι δηλαδή τό ἅπαντον τοῦ κατὰ τοῦ κατακτητοῦ ἀγῶνος μας ὑπῆρξεν ὁ Ἐπίσκοπος. Δέν κρίνω ἄσκοπον ἐπ' εὐκαιρίᾳ νά προσθέσω ὅτι πρό ἰκάνου χρόνου ὁ Ἐπίσκοπος μοί εἶπεν ὅτι ἐσκόπει νά ἐκδώσῃ ἱστορίαν τῶν διαδραματισθέντων κατὰ τὴν Γερμανικὴν Κατοχὴν καί ὅτι θά ἐκάλεθ τόσον ἐμέ ὅσον καί ἄλλους συνεργασθέντας, διὰ τὴν συγκέντρωσιν ὅλων τῶν στοιχείων πρὸς πλήρη ἱστορικὴν ἐκθεσιν τῶν γεγονότων. Τοῦτο ἄγνωστον διατί, δέν ἐπραγματοποιήθη οὐχί βεβαίως ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς παρ' ὑμῶν ἐκδοθείσης ἱστορίας .-

Καί ἤδη εἰσέρχομαι ἐπὶ τῶν διαφορῶν τούτων παραλείψεων ἢ ἀνακριβειῶν .-

I) Εἰς τὴν σελ. 120 Κεφ. 7 ὑπὸ τὸν τίτλον " Σχηματισμὸς καί ἐνέργεια Λαϊκῶν Ἐπιτροπῶν " ἐδ. I ἀναγιγνώσκονται τὰ ἀκόλουθα: " Τοιοῦτοτρόπως ἀντιμετώπισε τὴν κατάστασιν ὁ Ἐπίσκο-

πος μέχρι της 11.6.1941 , οτε έθεώρησε καλόν νά σχηματίση Λαϊκήν 'Επιτροπήν " .-

'Εν τῇ πραγματικότητι ἡ Λαϊκή 'Επιτροπή κατηρτίσθη τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ μακαρίτη Πωλογιώργη Χαραλάμπους καί τῇ συνεργασίᾳ τῶν 'Ιωάν. Παΐζη 'Ιατροῦ, 'Εμμανουήλ Πανηγυράκη Προέδρου 'Εφετῶν καί τοῦ ἀποθανόντος Κυρ. Μητσοτάκη Δικηγόρου , οἵτινες καί ἐκάλεσαν ἐξ 'Ακρωτηρίου , ἔνθα διέμενεν τόν 'Επίσκοπον, συμμετασχόντα οὕτω εἰς τήν 'Επιτροπήν ταύτην , εἰς ἣν κατόπιν μετέσχον καί ἐγώ .-

2) Εἰς τήν σελ.122 παρ. 6 ἐδ. 2 τό παράδειγμα τοῦ Μεγάλου 'Αλεξάνδρου καί τήν περίπτωσιν τοῦ Μωάμεθ ἐκπρῆθητοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις μετά τριήμερον δίωξιν ἀπεκατέστησεν τήν τάξιν, ἐπεκαλέσθη ἐκ τῆς 'Ελληνικῆς ἱστορίας, κατά τήν γενομένην συζήτησιν μετά τοῦ Γερμανοῦ 'Αντισυνταγματάρχου Κλαῦγε, οὐχί ὁ 'Επίσκοπος, ἀλλά ὁ μακαρίτης Πωλογιώργης .-

3) Εἰς τήν σελ. 126 παρ. 6 ἀναγράφεται ὅτι " Ἡ 'Επιτροπή-ἐννοοῦντες τήν ἑξαμελῆ τοιαύτην - συνέταξε τηλεγράφημα πρὸς τήν Κυβέρνησιν 'Αθηνῶν διά τοῦ ὁποίου ἐπεκαλεῖτο τήν ἄμεσον ἐκεῖθεν βοήθειαν , χωρίς νά καταστῇ γνωστόν ἄν τό Τηλεγράφημα ἐκεῖνο διεβιβάσθη. 'Εν συνεχείᾳ δέ χρονογραφικῶς καί εἰς δύο σειράς ,εἰς τήν ἐκ 475 σελίδων ἱστορίαν σας, ἀναγράφεται τό σημαντικόν γεγονός διά τήν Κρήτην , τῆς ἀφίξεως ὡς 'Υπουργοῦ Γενικοῦ Δ/τοῦ τοῦ 'Εμμανουήλ Λουλακάκη , Δικηγόρου, καί Πολιτευτοῦ , ὅπερ ἔπρεπε νά σᾶς ἀπασχολήσῃ σοβαρώτερον , ἀφοῦ διά τρεῖς ἐπιστολάς μου ἐνδιαφερούσας τόν 'Επίσκοπον , ἠσσονος βεβαίως σπουδαιότητος , διαθέσατε δύο ἑλοκλήρους σελίδας τοῦ βιβλίου σας, τὰς ὑπ'ἀριθμ. 245 καί 270 .-

Γνωρίζετε ἀσφαλῶς ὅτι ἡ εἶδησις ἐκεῖνη προεκάλεσε μεγάλην χαράν εἰς τόν Κρητικόν Λαόν, ὁ ὁποῖος ἐθεώρησε τόν ἐπιτυχῆ διορισμόν τοῦ θερμοῦ ἐκείνου πατριώτου ὡς σάνίδα σωτηρίας . 'Ιδίᾳ διά τόν λόγον ὅτι μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης οὐδεμίαν ἐπαφήν εἶχομεν μέ τήν Κυβέρνησιν 'Αθηνῶν , φῆμαι δέ διέδιδον ὅτι εἶχομεν ἀποσπασθῆ τοῦ λοιποῦ Κράτους καί εἶχομεν προσαρτηθῆ εἰς τό Γερμανικόν Ράιχ. Τοσαύτην δέ ἀγαλλίασιν ἐπροξένησεν ἡ ἀφίξις του ὡς ἀντιπροσώπου τῆς 'Ελληνικῆς Πατρίδος, ὥστε ἡ 'Επιτροπή διά τοῦ δικηγόρου Σαρρῆ ὡς ἐνθυμοῦμαι καί θά ἐνθυμῆται ἀναμφιβόλως καί ὁ παρών τότε 'Επίσκοπος, ἐξωτερικεύουσα τήν χαράν της , εἰς προσφώνησιν της κατά τήν πρώτην συνεδρίαν εἰς ἣν παρέστη ὡς Γενικός Διοικητής Κρήτης τοῦ εἶπε μεταξύ ἄλλων " ὅ τ ι ο ὕ δ ἔ π ο τ ε Γενικός Διοι-

ηκου

κητής ἀνέμενετο μέ τόσην ἀνυπομονησίαν καί ἐγένετο δεκτός μέ τόσην χαράν , ὅσον ἐκείνος, θεωρηθεῖς σύμβολον τῆς ἐνότητος τοῦ Κράτους " .-

Τά γεγονότα σχετικά πρός τό διαβιβασθέν τηλεγράφημα πρό τήν Κυβέρνησιν Ἀθημῶν , διάφορα πρός τά ὑφ' ἑμῶν ἐκτιθέμενα ὡς ἄνω, ἔχουσιν ἐν λεπτομερείᾳ ὡς ἑξῆς :

Μετά τά θλιβερά γεγονότα τῆς 1ης Αὐγούστου 1941 ὅτε εἰς τήν Γέφυραν μόνον τοῦ Ἀλικιανοῦ ἐτυφεκίσθησαν ὁμαδικῶς 114 πολῖται καί στρατιωτικοί μεταφερθέντες ἐκ τῶν πέρθε Χωρίων , ἐκτός τῶν ἄλλων ὁμαδικῶν καί μεμονωμένων τυφεκισμῶν οὔτινες εἶχον λάβει χώραν εἰς ἄλλα Χωρία , ἐπί ἡμέρας προσήρχοντο εἰς τό Γραφεῖον τοῦ Δήμου διάφοροι πολῖται, ἐκ τῶν ὄρεινῶν Χωρίων τῆς Κυθωνίας , διαμένοντες ἐν Χανίοις , ζητοῦντες ἐντρομοί τήν βοήθειάν μου , διότι οἱ Γερμανοί εἶχον κατευθυνθῆ πρός τά Χωρία των, φονεύοντες καί λεηλατοῦντες . Εἰς τούτους συντετριμένους ἀπήντων ὅτι ἅπασαι αἱ ἐνέργειαι τῆς Ἐπιτροπῆς πρός ὄλους τοὺς ἰθύνοντας Γερμανοὺς ἀπέβησαν μάταιαι καί ἐσκεπτόμην τήν ἐξεύρεσιν τρόπου ἐνεργείας . Τήν πρωΐαν τῆς 5ης Αὐγούστου ὁμάδες ἐκ τῶν ἀνωτέρω προσώπων ἀφίκοντο καί πάλιν εἰς τό Γραφεῖον μου, κατὰ δέ τήν ἀναχώρησιν αὐτῶν μέ ἐπεσκέφθησαν διά τόν αὐτόν σκοπόν οἱ Τη Παγκάρας Δ/ντῆς τότε τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς Χανίων καί Ἰωάννης Παῖζης Ἰατρός , μεθ' ὧν συνεσκέφθη καί ἀπεφασίσαμεν νά γάνη σύσκεψις εἰς τό Γραφεῖον μου περί ὥραν 11ην π.μ. καί νά εἰδοποιήσω ἐγώ μέν δι' ὑπαλλήλων τοῦ Δήμου τά μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς καί ὅσα πρόσωπα ἐνόμιζον κατάλληλα , ὁ Παῖζης τόν Ἐπίσκοπον , ὁ δέ Παγκάρας τοὺς Προέδρους καί Εἰσαγγελεῖς Πρωτοδικῶν καί Ἐφετῶν , ἐξ ὧν μόνος ὁ Πρόεδρος Ἐφετῶν , Ἀρ. Καρακουλάκης ἀφίκετο . Οἱ κληθέντες πλήν τινῶν, μή ἀνευρεθέντες λόγω τῆς σπουδῆς, προσῆλθον εἰς τό Γραφεῖον μου τήν ὀρισθεῖσαν ὥραν . Κατηρτίσθη μετά μακρὰν συζήτησιν Λαϊκή Ἐπιτροπή , ὡς ὀνομάσθη , ἥτις καί ἐσχημάτισεν ἐκτελεστικὴν τριμερῆ τοιαύτην , ἐκ τῶν παρόντων Ἐπισκόπου, τοῦ Σπυρίδωνος Ἀγκισουλᾶκη Προέδρου τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου καί ἐμοῦ, διά νά παρακολουθῆ τήν ὑπόθεσιν καί ἀποστείλῃ εἰς τόν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως Τσολάκογλου τό ἀκόλουθον Τηλεγράφημα ὑπογραφέν ὑπό τῆς Τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς . " Ὑψίστα συμφέροντα Κρήτης ἀπαιτοῦν ἄμεσον αὐτοπρόσωπον παρουσίαν ἐνταῦθα ὑμετέρας προσωπικότητος " . Ὄταν ἐβεβαιώθην ὑπό τοῦ Νομάρχου Χανίων Περμασλάγκερ ὅτι δέν ἐπετράπη ἡ διαβίβασις τοῦ ἐν λόγῳ τηλεγραφήματος ὑπό τῶν Γερμανῶν , ἐκάλεσα εἰς τό Γραφεῖον μου τήν 8ην Αὐγούστου τὰ λοιπά μέλη τῆς τριμελοῦς Ἐπιτροπῆς Ἐπίσκοπον καί Ἀγκισουλᾶκην , ἐκ τῶν ὁποίων προσῆλθεν

Handwritten signature

μόνον ὁ Ἀγκισουλᾶλης, τοῦ Ἐπισκόπου ἀπουσιάζοντος ἐκ Χανίων, Κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τοῦ Ἀγκισουλᾶκη μετέβημεν εἰς τόν Γερμανόν Πρόξενον Κροῦγερ καί ἐζητήσαμεν παρ' αὐτοῦ νά μεσολαβήσῃ εἰς τοὺς Γερμανούς διὰ νά ἐπιτρέψῃ τήν ἀεροπορικὴν μου μετάβασιν εἰς Ἀθήνας, διὰ δημοτικὰς δῆθεν ἀνάγκας, μὰ ἀντικειμενικόν σκοπόν νά ἔλθω εἰς ἐπαφὴν μέ τὴν Κυβέρνησιν καί ζητήσω τὴν συνδρομὴν τῆς διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Κρήτης. Ὁ Πρόξενος μᾶς ὑπεσχέθη ὅτι θά ἐνήργη, τὴν ἐπομένην δέ 9 Αὐγούστου ἐπεσκέφθην μόνος αὐτόν ὅτε καί μοι ὑπέδειξεν νά ὑποβάλω αἴτησιν εἰς τὴν FIELD COMMANDANTUR ζητῶν νά μοι ἐπιτραπῇ νά μεταβῶ εἰς Ἀθήνας διὰ ὑπηρεσίαν. Τὴν αἴτησιν ταύτην ὑπέβαλον διὰ τῆς Νομαρχίας Χανίων εἰς τὴν ἀνωτέρω Γερμανικὴν Ἀρχήν, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 3060/1892 τῆς 9.8.41 ἐγγράφου τοῦ Δήμου Χανίων, ὡς δέ μοι εἶπεν προφορικῶς ἀργότερον ὁ Νομάρχης, ἐδόθη εἰς αὐτόν ἀρνητικὴ ἀπάντησις. Εὐτυχῶς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ὑποβολῆς τοῦ ἐγγράφου μου πρὸς τοὺς Γερμανούς, 9ην Αὐγούστου ἡμέραν Σάββατον, μετέβαινε ἀεροπορικῶς, ἀδεία τῶν Γερμανῶν εἰς Ἀθήνας, ὁ Πρόεδρος Φαρμακοποῶν Χανίων Γρηγόριος Ἐκουλάς, διὰ τὴν προμήθειαν φαρμάκων διὰ τὰ Φαρμακεῖα τῆς πόλεως. Ἐπωφεληθεὶς τῆς καλῆς ταύτης εὐκαιρίας, τὸν ἐπεφόρτισα νά καταστήσῃ ἐνήμερον τῶν συμβαινόντων τὴν Κυβέρνησιν καί τῶν ἀπεγνωσμένων προσπαθειῶν τῆς Ἐπιτροπῆς καί νά ζητήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Κρήτης. -

Ὁ Σκουλάς ἔφθασεν ἀθήμερόν εἰς Ἀθήνας, ἐπειδὴ ὅμως ἐμεσολάβησεν ἡ Κυριακὴ, τὴν Δευτέραν 11 Αὐγούστου παρουσιάσθη οὐχί εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἀλλὰ εἰς τὸν συμπατριώτην μας Πολιτευτὴν ἀειμνηστον Ἰωσήφ Κοῦνδουρον εἰς ὃν ἐξέθηκε πᾶντα ἐν λεπτομερείᾳ. -

Ὁ Κοῦνδουρος παρουσία τοῦ Σκουλά ἀνέφερεν ἀπὸ τηλεφώνου εἰς τὸν Τσολάκογλου τὰ τῆς Κρήτης, ὡς τὰ ἐξέθηκεν ὁ Σκουλάς. Ὁ Τσολάκογλου ἀπήντησεν εἰς τὸν Κοῦνδουρον ὅτι ἀμέσως τὴν ἐπομένην θά συνήρχετο τὸ Ὑπουργικόν Συμβούλιον, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν παρεκάλεσε νά παραστῇ μετὰ τοῦ Σκουλά. Εἰς τὸ Ὑπουργικόν Συμβούλιον παρέστη ὁ Κοῦνδουρος οὐχί ὅμως καί ὁ Σκουλάς, ὅστις ἐπεσκέφθη ἰδιαιτέρως τὸν Ἀντιπρόεδρον Λογοθετῆπόουλον, μεθ' οὗ συνεδέετο καταστήσας αὐτόν ἐνήμερον. -

Κατὰ τὸ Ὑπουργικόν ἐκεῖνο Συμβούλιον ἀπεφασίσθη νά πειθαναγκασθῇ ὁ Ἐμμανουὴλ Λουλακάκης καί δεχθῇ νά ἀναλάβῃ τὴν Γενικὴν Διοίκησιν Κρήτης, - διότι καί προγενεστέρως τοῦ εἶχε προσφερθῇ αὕτη ἀλλὰ δέν ἐδέχθη - καί νά ἐπακολουθήσῃ ἡ ἀφίξις τοῦ Ἀντιπροέδρου Λογοθετῆποούλου.

Μην

Τὴν 19ην Αὐγούστου 1941 διωρίσθη Γενικός Δ/τής Κρήτης ὁ Λουλακάκης καὶ τὴν 28ην Αὐγούστου ἀφίκετο εἰς Χανιά, τὴν δὲ 29ην Σεπτεμβρίου ἐπηκολούθησεν ἡ ἀφιξίς τοῦ Λογοθετοπούλου, συνοδευομένου ὑπὸ μονίμου Γερμανοῦ Προξένου, ἀντι-καταστήσαντος τὸν Κροῦγερ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς χορηγήσεως τῆς ἀμνηστίας, τὴν 10ην Σεπτεμβρίου ἑδίου ἔτους ἀφίκετο καὶ ὁ ἐκ Σμύρνης καταγόμενος Ἑλληνομαθὴς Στρατιωτικὸς ἀκόλουθος τῆς Γερμανικῆς Πρεσβείας Ἀθηνῶν Ἀντισυνταγματάρχης Κλάμπ. Συνετονίσθησαν τότε ὅλαι αἱ γνωσταὶ προσπάθειαι καὶ ἐπετεύχθη ἡ χορήγησις τῆς ἀμνηστίας. -

4) Δέν εἶναι ἀκριβές ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος συνεκρότησε εὐρυτάτην Ἐπιτροπὴν ὡς ἀναγράφεται εἰς τὴν σελίδα 126 Κεφ. 8. Ταύτην κατήρτισεν ὁ τότε ἀφιχθεὶς Γενικός Διοικητὴς Κρήτης Ἐμμανουὴλ Λουλακάκης ὅστις καὶ δέν ἀπεδέχθη τὴν ὑποβληθεῖσαν ὑπὸ τῆς πρώτης Ἐπιτροπῆς παραίτησιν κατὰ τὴν ἐνώπιόν του παρουσιάσιν τῆς Κανονικῆς ἀριθμοῦ 101/1941.

5) Τοῦ ὑπομνήματος τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς τὸν Ἄντρε ὑπὸ χρονολογίαν 31 Αὐγούστου 1941 (σελ. 126) προ- γήθη, ὡς γνωστόν, σημειώμα μου πρὸς τὸν Δασκαλάκη Γενικό γραμματέα Γενικῆς Δ/σεως Κρήτης, τὸν ὁποῖον παρεκάλο- νά τὸ θέσῃ ὑπ' ὄψει τοῦ Στρατηγοῦ καὶ νά μέ δεχθῇ μετὰ τοῦ πῆρος Προέδρου Ἐφετῶν Παναγιωτάκη. Ὁ Στρατηγὸς εὐθύς ὡς ἐπληροφόρηθη τοῦτο, ἀπέστειλε δύο Γερμανοὺς Ἀξιωμα- τικούς, ἵνα λάβωσι γνῶσιν τοῦ περιεχομένου τοῦ ὅπως μοῦ εἶπεν κατόπιν ὁ Νομάρχης Περμασλέγκερ καὶ ὁ Χαριῖδημος Πολυχρονίδης ὑπηρετῶν τότε εἰς τὴν Γενικὴν Διοίκησιν ὡς Οἰκονομικὸς Σύμβουλος. Ὡς δὲ βραδύτερον ἐπληροφόρηθη ἀπὸ τὸν Δασκαλάκη, ἀντίγραφον τοῦ σημειώματος τούτου ἐ- ζήτησε καὶ τῆς ἀπεστάλη ἡ Γερμανικὴ Πρεσβεία Ἀθηνῶν. Ἐκ τοῦ σημειώματος ἐκείνου τὸ ὁποῖον συνετάγη καὶ ὑπεβλήθη ἐν ἀγνοίᾳ καὶ κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Ἐπισκόπου καὶ ἀντί- γραφον τοῦ ὁποῖου ἀπὸ τότε κατετέθη εἰς τὸ Ἱστορικὸν Ἀρχεῖ- ον, προκύπτει ὅτι ἀνεσκευάσθη ὑπ' ἐμοῦ τὸ κατηγορητήριον τοῦ Στρατηγοῦ Ἄντρε. Τὰ ἀναγραφόμενα δὲ ἐν τῷ ἐν λόγω σημειώματι ὀκτώ σημαντικὰ στοιχεῖα, ἐξεῦρον καὶ τῆ βο- θείᾳ τῶν Γ. Σαρρῆ δικηγόρου, Νικολ. Τωμαδάκη Δ/ντοῦ τό- τε τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κρήτης, Ἐμμανουὴλ Ὁρφανουδά- κη Ἀνωτέρου Δ/τοῦ Χωροφυλακῆς Κρήτης, καὶ Ν. Τσεπαπα- μδάκη πῆρος ὑπαλλήλου Στρατιωτικῆς Δ/σεως Κρήτης. Ἐπὶ τοῦ ἰδίου σημειώματος γνωστοῦ γενομένου βραδύτερον εἰς τὸν Ἐπίσκοπον, περὶ τοῦ ὁποῖου ὅμως οὐδεὶς γίνεται λό- γος εἰς τὴν ἱστορίαν σας, ἐστηρίχθη σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἡ σύνταξις τοῦ δημοσιευομένου ὡς ἄνω ὑπομνήματος τῆς

έν τῷ ὁποίῳ ἀντιγράφονται ἐπί λέξει τὰ ἐξευρεθέντα στοιχεῖα.
6) Εἰς τήν σελίδα 131 παρ. 4 ἐδ. 1 ἀναγράφεται ὅτι
" αἱ ἰδιαιτέρως καταβληθεῖσαι παρά τοῦ Ἐπισκόπου προσπά-
θειαι σθένεβαλον εἰς τήν χορήγησιν τῆς αἰτηθείσης ἀμνη-
στείας. Ἄβτη ἐν τῇ πραγματικότητι ἐπετεύχθη διά τῆς γενναίας
στάσεως τοῦ Κρητικοῦ Λαοῦ καί τῶν ἐπιμόνων καί ἐπιπόσων προ-
σπαθειῶν τῆς ὄλης Ἐπιτροπῆς, ἧς μετέσχεν καί ὁ Ἐπίσκοπος
καί τῆς ἐνθέρμου ὑποστηρίξεως τῶν Λουλακάκη καί Λογοθετοπούλου.

Εἶναι ἀξιῶν ἐξάρσεως ὅτι ἡ χορήγησις ἀμνηστείας ὡς
οἱ Γερμανοί ἐτόνισαν, ἀπετέλεσεν εἶδος συνθηκολογήσεως πρός
τόν Κρητικόν Λαόν ἐπί ὑψίστη τιμῇ του, ὡς μᾶς ἐβεβαίωσαν
οἱ ἴδιοι, τοῦ τοιοῦτου ἐνεργητήματος οὔδεις ἐκ τῶν ὑποτα-
γάντων εἰς αὐτούς Λαῶν ἐπέτυχε. Ἀπέρρεε δέ ἐκ τοῦ θαυμα-
σμοῦ τόν ὁποῖον ἐγέννησεν εἰς τόν κατακτητήν ἡ ἀνδρεία
καί ἐν γένει στάσις τοῦ Κρητικοῦ Λαοῦ, ἐνεῶν τοῦ ὁποίου
ἐγένετο δεκτόν ἐν τῷ συνόλῳ του τό ὑπόμνημα τῆς Ἐπιτροπῆς,
εἰς ὃ συμπεριλαμβάνετο καί ἡ πρότασις της ὅπως παραπεμφθῶσιν
εἰς τὰ τακτικά Στρατοδικεῖα οἱ τυχόν διαπράξαντες ἀνομήματα
κατά νεκρῶν Γερμανῶν, ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ἡ κατηγορία αὕτη
κατά τοῦ Κρητικοῦ Λαοῦ, ἡ διαλαληθεῖσα ὑπό τῆς προπαγάνδας
ραδιοφωνικῶς καί πιστευθεῖσα, ἐκ τῶν ὑστέρων ὁμῶς ἀποδειχθεῖ-
σα ἀσύστατος- ἀφοῦ οὔδεις ἀπολύτως τῶν Κρητῶν κατεδιώθη διά
τοιαύτην πρᾶξιν- ἦτο ξένη πρός τήν ἱστορίαν καί τὰ αἰ-
σθήματα τοῦ Κρητός .-

7) Εἰς τήν σελίδα 141 προτελευταία παράγραφος, ἀναγράφον-
ται τὰ ἑξῆς:

" Καί ναί μὲν λειτουργοῦν τώρα τακτικά Στρατοδικεῖα, ἀντί
τῶν ἐκτάκτων τοιούτων, ὅπερ ἐπετεύχθη καί αὐτό κατόπιν πολλῶν
ἐνεργειῶν τοῦ Ἐπισκόπου," Καί αὐτό δέν εἶναι ἀκριβές. Ἡ
λειτουργία τακτικῶν Στρατοδικεῖων ἦτο συνέπεια τῆς χρηρηγη-
θείσης ἀμνηστείας ὀφειλομένης ἐπαναλαμβάνω εἰς τήν γενναίαν
στάσιν τοῦ Κρητικοῦ Λαοῦ καί τὰς ἐπιμόνους προσπάθειας
τῆς ὄλης Ἐπιτροπῆς, ἧτις μετέσχεν καί ὁ Ἐπίσκοπος, καί
οὐχί εἰς τὰς πολλές ἐνεργείας του. Τοῦτο ἄλλως τε προκύ-
πτει καί ἐκ τῆς διαταγῆς τοῦ Γερμανοῦ Στρατηγοῦ, κοινοποι-
ηθείσης εἰς τήν Ἐπιτροπήν ὑπό τοῦ Λουλακάκη καί περί
ἧς κάνετε λόγον εἰς τό τέλος τῆς 132 σελίδος τῆς ἱστο-
ρίας σας .-

8) Περί τῆς συλλήψεώς μου ὑπό τῶν Γερμανῶν γίνεται μὲν
μνεῖα ἐν τῇ ἱστορίᾳ σας (σελ. 187) ὅτι ὑπό τοῦ Ἐπισκόπου
προεβλήθη ἡ δικαιολογία εἰς τοὺς Γερμανοὺς ὅτι εἶχον ἔλ-
θει εἰς Χανιά τήν προηγουμένην διά νά παρουσιασθῶ, μέ τήν
λῆξιν τῆς ἀμνηστείας, ἐφῆνων βεβαίως νά ἐννοηθῆ ὅτι ἄλλως

Πηλε

είχον τά πράγματα, δέν διαπιστώνται όμως τοῦτο σαφῆς καί
 ἰδία διά τούς μή γνωρίζοντας ὅτι εἶχον ἔλθει διά τοῦ
 αὐτοκινήτου τοῦ Ἄπ. Μπεμπλιδάκη ἀπό τῆς 5ης Ἀπριλίου.
 τῆ ἐγγράφῳ προσκλήσει τῆς Ἐπιτροπῆς ΕΟΚ - ὅπως ἐκ τῶν ὑστέ-
 ρων ἔμαθεν ὁ Ἐπίσκοπος - ὥστε νά δίδεται λαβή νά πιστευθῆ
 ὅτι ὄντως εἶχον ἔλθει διά νά παραδοθῶ εἰς τούς Γερμανούς
 πρὸς σωτηρίαν μου, ἐγκαταλείπων τόν ἀναληφθέντα Ἐθνικόν
 Ἀγῶνα. ©

9) Δέν εἶναι παντάπασιν ἀκριβές τό ἀναγραφόμενον εἰς τήν σελί-
 δα 424 ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος ὑπῆρξεν πυρῆν τῆς πρώτης Ἐθνικῆς
 Ἀντιστάσεως ἐν Χανίοις. Ὡς εἶμαι εἰς θέσιν νά γνωρίσω καί
 ὅς ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων εὕρισκομένων εἰς χεῖρας μου ἀποδει-
 κνύεται, τήν πρώτην Ἐπιτροπήν Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως, κα-
 ταρτισθεῖσαν τόν πρῶτον μῆνα μετά τήν Κατοχήν, ἀπετέλεσαν ἄλ-
 λα πρόσωπα εἰς ἣν δέν συμπεριλαμβάνεται ὁ Ἐπίσκοπος. Ἄλλως
 τε εἰς τό τέλος τῆς σελ. 192 τοῦ Βιβλίου σας σημειᾶται
 αὐτολεξεῖ ὅτι " ὁ Ἐπίσκοπος ἦτο μακράν τῶν Ὄργανώσεων καί
 πάσης φιλοδοξίας " .-

Εἰς τās ὀλίγας παρατηρήσεις τās ὁποίας σημειῶ - ἔν
 καί ἡδυνάμην καί ἄλλας νά προσθέσω- προέβην οὐχί διά νά ἀ-
 σκήσω προσωπικήν κριτικήν κατά τοῦ Ἐπισκόπου, τοῦ ὁποίου ἀ-
 ναγνωρίζω τās πατριωτικές ὑπηρεσίας, ὡς καί διά τῆς δημο-
 σιευθείσης εἰς τήν ἱστορίαν σας ἐπιστολήν μου πρὸς ἐκεῖ-
 νον βεβαιῶ, ἄλλά διά νά τοποθετήσω ἐκ καθήκοντος τά
 πράγματα εἰς τήν ἰέσιν των καί νά τά προστατεύσω ἀπό
 τήν ὑπερβολήν καί τήν ἀνακρίβειαν, κακοῦς σθμβούλους τῆς
 ἱστορίας .-

Μετά τιμῆς

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΚΟΥΛΑΣ

Κοινοποιήσις
 Θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον
 Κυδωνίας καί Ἀποκ/νου
 κ. Ἀγαθάγγελον Ἐηρουχάκην

Δ/σιν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους
 ΑΘΗΝΑΣ (Διά τοῦ Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κρήτης)

Δ/σιν Ἱστορικοῦ Ἀρχείου Κρήτης - Χανιά

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ

Ἐν Χανίοις τῆ 28-8-1948

Ἀριθμ. Πρωτ. 6887

Ἀντίγραφον

ἐπιστολῆς Νικ. Ι. Σκουλά πρὸς Στ. Μυλωνάκην
συγγραφέα τῆς "Ἱστορίας" "Ὁ Ἐπίσκοπος Ἀγαθάγγελος
Ἐηρουχάκης κλπ."

Π Ρ Ο Σ τὴν Σεβ. Δ/σιν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ
Κράτους

ΑΘΗΝΑΣ

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ διαβιβάσω ὑμῖν συνημμένως ἀντί-
γραφον ἐπιστολῆς τοῦ κ. Νικολ. Ι. Σκουλά ἐκ Λάκκων Κυδωνίας
ἣν οὗτος ἀπηύθυνεν πρὸς τὸν κ. Στέφ. Μυλωνάκην συγγραφέα
τῆς "Ἱστορίας" "Ὁ Ἐπίσκοπος Ἀγαθάγγελος Ἐηρουχάκης" καὶ
"Ἐκκλησία Κρήτης - Γερμανικὴ Κατοχή" καὶ δι' ἧς οὗτος
ἀναιρεῖ κεφάλαιά τινα τῆς ἱστορίας ταύτης.

Πρὸς τούτοις ἀναφέρω ὑμῖν, ὅτι ὅμοιον ἀντίγραφον κατέ-
θεσε καὶ πρὸς τὸ Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Κρήτης, ὅπερ καὶ ἐτέθη
εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Γερμανικῆς Κατοχῆς.

Εὐπειθέστατος

Ὁ Δ/ντῆς

Μπασιαδάκης

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΙΣ

κ. Νικόλαον Ι. Σκουλά

Ὁδὸς Εὐαγγελίδου ἀρ. 12

ΕΝΤΑΥΘΑ

ΑΚΡΙΒΕΣ

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ

Έν Χανίοις τῆ 18 /9/ 1948

Π Ρ Ο Σ

Τόν κ. Στέφανον Μυλωνάκη
Γυμνασιάρχη

Συγγραφέα τῆς "Ιστορίας " "Ο "Επίσκοπος "Αγαθάγγελος
Εηρουχάκης " καί "Εκκλησία Κρήτης - Γερμανική Κατοχή"

Φίλε κ. Μυλωνάκη

Δέν θά ἐσυνέχιζα τήν ἀπό 27 Αὐγούστου 1948
προγενεστέραν μου ἐπιστολήν, ἐάν δέν ἐθεώρουν ἑαυτόν ὑπό-
χρεον ἐκ τῆς μελέτης καί πάλιν τῆς ἱστορίας σας, νά ἀνα-
σκευάσω καί ἄλλα γεγονότα, ἐξιστορούμενα ἐν τῷ βιβλίῳ σας
δπου καταφανῶς διαστρεβλώνεται ἡ ἱστορική ἀλήθεια, εἰς
βαθμόν μᾶ ἐποτρέποντα σιγήν .-

1) Οὕτω εἰς τήν 5ην παράγρ. τῆς σελίδος 136 γράφετε τά
ἐξῆς; τά ὅποια ἀπό τῆς ἀρχῆς μέχρι τέλους δέν ἀνταποκρί-
νονται εἰς τήν ἀλήθειαν κακοποιουμένην εἴτε ἐκ παντελοῦς
ἀγνοίας, εἴτε ἀπό σκοποῦ, διὰ νά παρουσιασθῆ ὁ "Επίσκο-
πος, ὡς ἔγραφον καί εἰς τήν προηγουμένην, ὡς ὁ ἰθὺ-
νων νοῦς καί τό ἅπαντον τῆς "Εθνικῆς κινήσεως ἐν τῷ
Νομῷ μας. Γράφετε λοιπόν " Προσωπικῶς ὁ "Επίσκοπος ὑπε-
στήριξεν ὅτι ἡ τοιαύτη ἀντίληψις τῶν Γερμανῶν (ὅτι δηλα-
δή οἱ Κρήτες ἐπολέμησαν ὡς πολῖται καί ὄχι ἐστρατευμένοι
παρά τά διεθνή νόμιμα) ἦτο ἀβάσιμος, Διότι ναι μέν οἱ
Κρήτες δέν ἔφερον στρατιωτικὴν στολήν, πλὴν εἶχον ἐπιστρα-
τευθῆ νομίμως καί κανονικῶς. "Εν συνεχείᾳ προσθέτετε ὅτι
" πρὸς στήριξιν καί ἀπόδειξιν τῆς θέσεως ταύτης ἐτέθη-
σαν ὑπ' ὄψει τοῦ Στρατηγοῦ "Αντρέ ὑπὸ τοῦ "Επισκόπου Εη-
ρουχάκη πλεῖστα ὄσα ἔγγραφα Κυβερνητικῶν ἀποφάσεων καί
B/Δ. τά ὅποια παραλείπετε (.) συντομίας ἔνεκεν. Καί
ὅτι ἀποτέλεσμα τούτου ὑπῆρξεν " ἡ μεγάλη ἐπιτυχία τῆς ἀ-
μνηστείας .-

Διαβάζοντας κανεῖς αὐτάς τά ἀνακριβεῖας διερωτᾶται: Εἶνα
λοιπόν ἱστορία ἡ χονδροειδῆς καταπάτησις τῆς ἀληθείας ἢ
ὑποτιμᾶται ἡ μνήμη τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς "Επιτροπῆς, πᾶς
λά τῶν ὁποίων ζῶσιν ἀκόμη, ἀφοῦ μόλις ἑπταετία παρήλθεν
ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης; "Ὅπως καί ἂν ἔχη τό πρᾶγμα,
ἕνα συμπέρασμα ἐξάγεται ὅτι εἰς τό βιβλίον σας παραποι-
οῦνται ἱστορικά γεγονότα κατά τρόπον προκαλοῦντα ἐκπληξιν

W. K.

καί τά ὅποια ηξίζον ἀξιοπρεπεστέρου χειρισμοῦ .Καί διά νά πεισθῆ πᾶς καλῆς πίστεως συζητητῆς περί τοῦ δικαίου τῆς κρίσεώς μου ταύτης , παραθέτω τήν πραγματικήν ἀλήθειαν ἐπί τῶν ἐκτιθεμένων ὡς ἄνω παρ' ὑμῶν .-

Εἰς τόν Στρατηγόν Ἀντρέ παρουσιάσθη μίαν καί μόνην φοράν , τήν 18ην Αὐγούστου 1941 , εἴκοσι ἡμέρας μετά τήν ἐκφρασθεῖσαν ἐπιθυμίαν της, ἡ πρώτη μικρά ἑξαμελής Ἐπιτροπή, ἀπαρτιζομένη ἐκ τοῦ Ἐπισκόπου Ξηρουχάκη, τοῦ Προέδρου Ἐφετῶν Πανηγυράκη, τοῦ Ἰατροῦ Παῖζη, τοῦ Βιομηχάνου Πωλογιώργη, τοῦ Δικηγόρου Κυριάκου Μητσοτάκη καί ἐμοῦ. Ἐγγραφα , Κυβερνητικᾶς ἀποφάσεις καί Β. Δ/τα οὐδέν τῶν μελῶν ἔφερε , ἀφοῦ δέν ἐγνωρίζαμεν ὅποια κατηγορία θά μᾶς ἀπεδίδετο ὑπό τοῦ Στρατηγοῦ . Ὅταν δέ οὗτος κατά τήν ἐνώπιον του παρουσιάσινμας μεταξύ τῶν ἄλλων κατηγορήσε τοὺς Κρήτας , ὡς πολεμήσαντας παρά τά Διεθνή νόμιμα , οὐχί ὁ Ἐπίσκοπος ἀλλά ὁ ὑποφαινόμενος ἀνεσκεύασε προφορικῶς καί τήν ἄνω κατηγορίαν , οὐδέν δέ ἔγγραφον ἐνεχειρίσθη εἰς τόν στρατηγόν ὑπό τινος τῶν μελῶν . Βραδύτερον ὡς κάνω λόγον εἰς τήν προηγηθεῖσαν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολήν , τῇ βοηθείᾳ καί ἄλλων συνεργατῶν ἐξεῦρον σημαντικά στοιχεῖα , δικαιολογοῦντα πλήρως τήν δρᾶσιν τῶν Κρητῶν καί συνέταξα τό ὑπό χρονολογίαν 18 Αὐγούστου 1941 σημείωμά μου ἐν ἀγνοίᾳ καί ἀπουσίᾳ , ἐπαναλαμβάνω, τοῦ Ἐπισκόπου , ὅπερ διεβιβάσθη εἰς τόν Γενικόν Γραμματέα τῆς Γενικῆς Δ/σεως Κρήτης Γεώργ. Δασκαλάκη. Ἐκ τῆς παραβολῆς τῶν κειμένων σημειώματος καί ὑπομνήματος τῆς Λαϊκῆς Ἐπιτροπῆς ὑπό χρονολογίαν 31 Αὐγούστου 1941 , ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ σύνταξις τοῦ ὑπομνήματος ἐστηρίχθη ἐπί τῶν αὐτῶν στοιχείων . Ἴνα δέ πλήρως κατανοήσητε τό προκείμενον θέμα σᾶς παραθέτω ἐν ἀντιγράφῳ τό σημείωμα ἐκεῖνο ἔχον ὡς ἀκολούθως :

Σ Η Μ Ε Ι Ω Μ Α

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΚΟΥΛΑ Δημάρχου Χανίων

Π Ρ Ο Σ

Τόν Κον Γεώργιον Δασκαλάκη Γενικόν Γραμματέα τῆς Γενικῆς Δ/σεως Κρήτης

Τήν 18ην Ἰουλίου 1941 παρουσιάσθη ἡ ὁμερῆς Ἐπιτροπή ἐνώπιον τοῦ Στρατηγοῦ κ. Ἀντρέ εἰς Πελεκαπίναν οὗτος δὲ ματεξὺ ἄλλων εἶπεν ὅτι ἐνῶ πρό διακοσίων ἐτῶν ἔχει καταργηθῆ δικαίωμα τῶν πολιτῶν ὅπως συμμετέχουν εἰς τόν πόλεμον, ἐνταῦθα συμμετέσχον κατά τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν . Εἰς ταῦτα ἐγώ ἀπήντησα ὅτι ὅσοι τυχόν ἐκ τῶν πολιτῶν μετέσχον ἔπραξαν τοῦτο κατά διαταγήν τῆς Κυβερνήσεως, δέν ἔφερον στολήν στρατιώτου διότι δέν ὑπῆρχον τοιαῦτα ,

Ἦδη κατάρθωσα νά εἶρω μερικά ἐκ τῶν στοιχείων τά ὁποῖα ἀποδεικνύουν τόν ἰσχυρισμόν μου ἦτοι :

- α) Τήν ὑπ' ἀριθμ. 13424 τῆς 25 Νοεμβρίου 1940 διαταγήν τῶν Ὑφυπουργείων Στρατιωτικῶν καί Δημοσίας Ἀσφαλείας καί Ἀρχιστρατήγου, διά τῆς ὁποίας καθορίζεται ἡ ὀργάνωσις πολιτοφυλακῆς διά τήν συμμετοχήν της κατ' ἐνεργείας ἀλεξιπτωτιστῶν καί γενικῶς διά τήν ἀσφάλειαν σημείων τοῦ ἐσωτερικοῦ κατά ὑπόπτων στοιχείων. Ἐν τῇ αὐτῇ διαταγῇ γίνεται μνεία ὅτι οἱ Πολιτοφύλακες ἐν ὑπηρεσίᾳ ἢ οὐ θά φέρωσι πολιτικὴν περιβολήν, πρὸς διάκρησιν ὅμως φά φέρωσι κυανοῦν περιβραχιόνιον καί δίκροχα .-
- β) Ἐν συνεχείᾳ τῆς ἄνω διαταγῆς ἐξεδόθη ἡ ὑπ' ἀριθμ. 24/1/154 τῆς 24 Φεβρουαρίου 1941 τοιαύτη περί Ὀργανώσεως τοῦ Σώματος τῆς Πολιτοφυλακῆς καί τῆς μισθοτροφодόσιος τῶν ἀνδρῶν αὐτῆς .-
- γ) Τήν ὑπ' ἀριθμ. 24 τῆς 2 Ἰανουαρίου 1941 διαταγήν τῆς Στρατιωτικῆς Δ/σεως Κρήτης, διά τῆς ὁποίας καθορίζεται ὅτι τά δίκροχα τῶν πολιτοφθλάκων θά κατασκευασθῶσιν εἰς Πειραιᾶ ὑπό τῆς Γενικῆς ἀποθήκης ἑλικροῦ Στρατοῦ .-
- δ) τήν ὑπ' ἀριθμ. 54 τῆς 4ης Ἰανουαρίου 1941 διαταγήν διά τῆς ὁποίας καθωρίσθη ἡ κατανομή δυνάμεως τῆς Πολιτοφυλακῆς .θ
- ε) Τήν ὑπ' ἀριθμ. 1208 τῆς 10 Μαρτίου 1941 διαταγήν τῆς Στρατιωτικῆς Δ/σεως Κρήτης, διά τῆς ὁποίας κατενεμήθησαν τά κατασκευασθέντα περιβραχιόνια διά τό Σῶμα τῆς Πολιτοφυλακῆς εἰς τὰς Δ/σεις Χωροφυλακῆς Κρήτης .-
- στ) Τήν 16180 / 4λς 10.3.41 διαταγήν τῆς Δ/σεως Χωροφυλακῆς Χανίων πρὸς τὰς Ὑποδιοικήσεις αὐτῆς, ἀφορῶσαν τήν ἀποστολήν 551 κυανῶν δικοχῶν διά τά τμήματα τῆς Πολιτοφυλακῆς .-
- ζ) τήν 16/180/4/4λς 20.3.1941 διαταγήν τῆς αὐτῆς Δ/σεως πρὸς τὰς Ὑποδιοικήσεις ἀφορῶσαν τήν ἀποστολήν 358 κυανῶν περιβραχιονίων διά τά τμήματα τῆς Πολιτοφυλακῆς .-
- η) Ὁ ἐκ Σκηνέ Καραπάτης Γεώργιος τοῦ Ἐμμανουήλ μοί παρέδωσε φύλλον ἀτομικῆς προσκλήσεως τοῦ ὑπό χρονολογίαν 3 Ἰανουαρίου 1941 ἐκδοθέν βάσει τοῦ Α.Ν. 1984 τοῦ ἔτ. 1939, περί ὀργανώσεως Πολιτοφυλακῆς ὑπό τῆς Γενικῆς Δ/σεως Κρήτης. Οὗτος μοί προσέθηκεν ὅτι ὅτι ὅμοια φύλλα ἀτομικῶν προσκλήσεων εἶχον 17 ἄτομα ἐκ Σκηνέ, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ Εὐτύχιος Κοκκινάκης Λοχαγός, Ἀλκιβιάδης Μαραγκουδάκης τοῦ Ἐμμανουήλ, Ἀντώνιος Τρικουάκης τοῦ Ἰωάννου, καί Μαυρεδάκης Δημήτριος τοῦ Σπυρίδωνος, τυφεκισθέντες τήν 1ην Αὐγούστου 1941.
- θ) Τήν Διεθνῆ σύσκεψιν διασκέψεως τῆς Χάφης τοῦ 1907

Τά άνωτέρω έπισυμáπτονται ώδε.-

Είς τά άνωτέρω στοιχεΐα δέον νά προστεθῆ τό ιστορικόν έθιμον τῆς Κρήτης κατά τό όποΐον άπό χιλιετηρίδος καί πλέον , πäs Κρής ἦτο καί στρατιώτης άνευ διακρίτικοῦ , ώς φανερώνουν οί άγώνες κατά τών 'Αράβων 'Ενετών καί Τούρκων. Εϊδικώτερον κατά τόν πόλεμον τοῦ 1912 ύπό τήν 'Αρχιστρατηγίαν τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου έλαβον μέρος Κρητικά έθελον τικά Σώματα άνευ στολών Στρατιωτικῶν καί οίωνδήποτε στρατιωτικῶν . Τοῦτο έπανελήφθη καί κατά τό 1922 ύπό τήν άρχιστρατηγίαν τοῦ Θ. Παγκάλου .-

Νομίζω ότι τά άνωτέρω άποδεικνύουν άληθῆ καί νόμιμον τόν ισχυρισμόν τόν όποΐον έγώ υπέβαλον είς τόν Στρατηγόσ , ότι οί τυχόν μετασχόντες πολΐται κατά τόν πόλεμον κατά τών 'Αλεξικπτωτιστών έξεπέλεσαν καθῆκον εντός τών όρίων τοῦ Διεθνούς δικαίου καί κατά διαταγήν τῆς 'Ελληνικῆς Κυβερνήσεως ύπό τήν ηγεσίαν 'Αξιωματικῶν .-

Παρακαλῶ όπως τά άνωτέρω τεθῶσιν ύπ' όψει τοῦ Στρατηγοῦ τόν όποΐον παρακαλῶ όπως εύαρεστηθῆ νά μέ δεχθῆ μετά τοῦ τέως Προέδρου τῶν έν Κρήτῃ 'Εφετών κ. 'Εμμαν. Πανηγυράκη , ἵνα καί προφορικῶς αναπτύξω τήν δλην ύπόθεσιν .-

'Εν Χανίοις τῆ 18 Αύγουστου 1941

2) Είς τήν σελίδα 199 Κεφάλ. ('Απότέλεσμα " παρ. 2 γράφεται " Μετά τήν όμόνοϊαν ταύτην (έννοοῦντες τῶν 'Οργανώσεων Ε Ο Κ καί Ε Α Μ είς Ζούρβαν) έτέθη άμέσως ζήτημα άντικαταστάσεως τοῦ 'Υπουργοῦσ Γενικοῦ Διοικητοῦ οστις έπρόκειτο νά άναχωρήσῃ . 'Ομοφώνως δέ άπό τόν Λαόν όργανωμένον καί μή υπεδείχθη ό Θεοφιλέστατος 'Επίσκοπος κ. 'Αγαθός γελος Ήρουχάκης "

Είς τήν σελίδα 212 άντιγράφεται τό γ' έδάφιον τοῦ συνταχθέντος μεταξύ τῶν δύο 'Οργανώσεων είς Ζούρβαν τήν 24/9/1944 συμπληρωματικοῦ Πρωτοκόλλου έχον ώς άκολουθως :

" Συμφωνοῦμε νά αναλάβῃ Γενικός Δ/τής Κρήτης ό Θεοφιλέστατος 'Επίσκοπος Κυδωνίας καί 'Αποκορώνου , μέ δύο Συμβούλους , ένα άπό κῆθε 'Οργάνωσιν , ύπό τόν όρον ότι θά παραιτηθῆ άμέσως μόλις εγκατασταθῆ είς τήν πόλιν ἢ κοινή Διοικητική 'Επιτροπή (Κ.Δ.Ε.) 'Επί γενικῆς φύσεως πολιτικῶν ζητημάτων ἢ ύπόφασιν θά λαμβάνεται κατόπιν όμοφώνου γνώμης τῆς Κοινῆς Διοικητικῆς 'Επιτροπῆς . " 'Ο δέ παρευρισκόμενος κατά τήν συνεδρίασιν εκείνην "Αγγλος Ταγματάρχης Διονύσιος 'Αντιπρόσωπος τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγείου Μέσης 'Ανατολῆς έκαμε τήν αναγραφομένην είς τήν σελίδα 216 βεβαίωσιν ότι δηλαδή " ἢ άνάληψις τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Κρήτης ύπό τοῦ 'Επισκόπου δέν άντιβαίνει είς τας άρχάς τοῦ

Συμμαχικοῦ Ἀγῶνος " .-

Πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ ὡς ἄνω γ' ἐδαφίου τοῦ συμπληρωματικοῦ Πρωτοκόλλου διαρρίσθησαν πλησίον τοῦ Ἐπισκόπου ἐκ μέρους τῆς Ε.Ο.Κ. ὁ Χαρίδημος +ολυχρονίδης, ἀντικατασταθεὶς βραδύτερον λόγω μεταβάσεώς του εἰς Ἀθήνας ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου Ἐνσυχάκη, ἐκ μέρους δὲ τοῦ Ε.Α.Μ. ὁ Γεώργιος Παπουτσάκης ὡς προκύπτει καὶ ἐκ τοῦ ὑπὸ χρονολογίαν 4 Ὀκτωβρίου 1944 ἐγγράφου τοῦ Ἐπισκόπου πρὸς τὴν Κοινὴν Διοικητικὴν Ἐπιτροπὴν εἰς Κεραμειά, ἀναγραφομένου εἰς τὰς σελίδας 222 καὶ 223 τοῦ βιβλίου σας. -

Εἰς τὴν σελίδα 215 ἀναγράφεται ὅτι ἡ ἐν Χανίοις Ἐπιτροπὴ (πεντηκονταμελής) λαβοῦσα γνῶσιν τοῦ ἐγγράφου τοῦ Πασσαδάκη ὑπὸ χρονολογίαν 19 Σεπτεμβρίου 1944, ὁμοθυμῶν θελήσει καὶ κοινῇ ἀπεφάσει ἐκπροσωποῦσα ἐν ταῦτῳ καὶ τὴν σύμφωνον γνώμην τοῦ Κρητικοῦ Λαοῦ ἀνάθετον εἰς τὸν Ἐπίσκοπον τὴν Ἐπιτροπὴν ἢ Ἐπιτροπὴν ἢ βραδύτερον ἐνέκρινεν, ὡς γράφετε, ὁ ἐν Κρήτῃ ἀντιπρόσωπος τῆς ἐν Καΐρῳ Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως Στρατηγός Ν. Παπαδάκης, ἀκολούθως δὲ ὁ μετὰ ταῦτα κατελθὼν εἰς Κρήτην ἀντιπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως Δυτικῆς Κρήτης Μανούσος Βολουδάκης. Ἐν συνεχείᾳ δὲ ἀναγράφεται εἰς τὴν σελίδα 216 ἡ βεβαίωσις τοῦ Ἀγγλοῦ Ταγματάρχου Διονυσίου, ἥτις ὡς προεῖπον ἐγένετο κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ συμπληρωματικοῦ Πρωτοκόλλου μεταξύ τῶν Ὁργανώσεων εἰς Ζούρβαν τὴν 24 Σεπτεμβρίου 1944, ὡς προκύπτει καὶ ἐκ τῆς χρονολογίας ἣν φέρει καὶ ἔχει σχέσιν μετὰ τὸν διορισμὸν τοῦ Ἐπισκόπου ὑπὸ τῶν Ὁργανώσεων καὶ οὐχὶ μετὰ τὴν ἀνάθεσιν τῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὸν Ἐπίσκοπον ὑπὸ τῆς πεντηκονταμελοῦς Ἐπιτροπῆς. -

Ἐκ τῶν ποικίλων ὡς ἄνω διορισμῶν ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἀσχοληθῶ περισσότερο ἐπ' αὐτῶν, ἄς ἐξαγάγῃ ὁ ἀναγνώστης ὅτι συμπέρασμα θέλει. -

3) Εἰς τὴν σελίδα 209 ἀναγράφεται ὅτι εἰς τὸ συμφωνητικὸν τῆς 15ης Σεπτεμβρίου 1944 μεταξύ τῶν δύο Ὁργανώσεων συνετάχθη εἰς Ζούρβαν. Καὶ τὸ σημεῖον τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές. Τὸ ἐν λόγω συμφωνητικὸν συνετάχθη καὶ ὑπεγράφη εἰς Τρομάρισσαν καὶ οὐχὶ Τρομάριζαν, ἱστορικὴν ἐπὶ τῶν Λευκῶν Ὁρέων ποποθεσίαν ἔνθα συνεκεντροῦντο πολλάκις οἱ Ἐπαναστάται κατά τὰς Ἐπαναστάσεις 1866 καὶ 1868. Δι' ὅ καὶ κατὰ τὴν Δημαρχικὴν μου περίοφον ἔδωκα εἰς μίαν τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως τὸ ὄνομά της. Τὸ συμπληρωματικὸν Πρωτόκολλον τῆς 24 Σεπτεμβρίου συνετάχθη καὶ ὑπεγράφη εἰς Ζούρβαν ὁπότε καὶ ἐλήφθη ἡ δημόσιευομένη εἰς τὴν σελίδα 208 φωτογραφία. -

4) Είς τήν σελίδα 137 κεφ. 10 καί ὑπό τόν τίτλον " Ὁ Ἐπίσκοπος προσφέρων μεγάλας ὑπηρεσίας " προστίθεται ὅτι " Ὁ Ἐπίσκοπος κατόπιν ἐπιμόνων παρακλήσεων καί πολλῶν παραστάσεων , ἐπέτυχεν- μετά τήν ἀμνηστειάν βεβαίως- παράτασιν τῆς προθεσμίας παραδόσεως τῶν ὄπλων, ὥστε νά δοθῆ καιρός εἰς τούς ἐπιτοπίους παράγοντας νά κανονίσουν τά πράγματα ὅπως τά ἐνόμιζον συμφερώτερον " . Ἐν συνεχείᾳ δέ καί ἀποσκοποῦ πρός ὑποστήριξιν τῶν γραφομένων σας παραθέτετε τήν ἄνευ χρονολογίας Γερμανικήν γνωστοποίησιν , εἰς τήν ὁποίαν ὁμως δίδεται προθεσμίας παραδόσεως τῶν ὄπλων μέχρι τῆς 30 Σεπτεμβρίου 1941 καί θεωρεῖται ἡ παράδοσις ὡς προϋπάθεσις τῆς ἐπικρατήσεως γαλήνης εἰς τήν Νῆσον καί τῆς ἐπανόδου εἰς τὰς ἐστίας των τῶν εἰς Στερεάν Ἑλλάδα εὐρισκομένων Κρητῶν Στρατιωτῶν . Ἀλλά ὅπως ἀποδεικνύεται ἐπίσης καί ἐκ τῆς ὑπό χρονολογίαν 10.9.1941 διαταγῆς τοῦ Ἀνωτάτου Στρατ/κοῦ Δ/τοῦ Κρήτης , δημοσιευομένην εἰς τήν ὑπ' ἀριθμ. 131 σελίδα τοῦ βιβλίου σας, ὡς τελευταία ἡμέρα παραδόσεως τῶν ὄπλων ὀρίζεται ἐπίσης ἡ 30 Σεπτεμβρίου 1941 . Ἐπιπλέον δέ ἀμφότεραι αἱ ὡς ἄνω γνωστοποιήσεις καί διαταγή ἐδημοσιεύθησαν συγχρόνως εἰς τήν ἐν Χανίοις τότε ἐκδιδομένην Ἐφημερίδα εἰδήσεων τῆς 13 Φεβρουαρίου 1941 ἀντίτυπον τῆς ὁποίας εὐρίσκεται εἰς τό Ἱστορικόν Ἀρχεῖον Κρήτης . Περὶ ποίας λοιπόν παρατάσεως τῆς προθεσμίας παρατάσεως τῶν ὄπλων ὁμιλεῖτε, τήν ὁποίαν " κατόπιν ἐπιμόνων παρακλήσεων καί πολλῶν παραστάσεων ἐπέτυχεν ὁ Ἐπίσκοπος; Ἡ παραποίησις καί ἐν προκειμένῳ τῆς ἀληθείας ἔπρεπε νά χρησιμεύσῃ ὡς βάθρον τοῦ τίτλου " Ὁ Ἐπίσκοπος προσφέρων μεγάλας ὑπηρεσίας " ἐφ' ὅσον τόσον πρόθεσις ἀμνηστειας ὅσον καί μετά τήν χορήγησιν ταύτης δέν ἔμεινεν περιθώριον κεχωρισμένης ἐνεργείας ἐκ μέρους τοῦ Ἐπισκόπου ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος.-

Ἀλλά διὰ τήν ἱστορίαν δέν κρ)ίνω περιττόν νά προσθέσω τινά περὶ τῆς παραδόσεως τῶν ὄπλων .-

Ὅταν τό πρῶτον ἐπαρουσιάσθη εἰς τήν Λαϊκὴν Ἐπιτροπὴν συνεδριάζουσαν εἰς τό Πρακτικόν Λύκειον ὁ Λογοθετόπουλος καίμας ἐγνώρισεν ὅτι ὁ Στρατηγός Ἀντρέ θά ἐχορήγη ἀμνηστειὰν ὄπλων ἡ Ἐπιτροπὴ ἐν μιᾷ φωνῇ καί ἀγανακτήσει ἀπήντησεν ὅτι δέν ἀπεδέχετο τοῦτο , ἀλλὰ πλήρη ἀμνηστειάν . Ἀσφαλῶς δέ θά ἐπρόκειτο περὶ τῆς ὑπό χρονολογίαν 10.9.41 διαταγῆς τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ Κρήτης, ἧτις κατόπιν τῆς στάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς ἀντικατεστάθη ἀμέσως διὰ τῆς ἄνευ χρονολογίας γνωστοποιήσεως .-

Τὴν 13ην Σεπτεμβρίου 1941 ἡ Λαϊκὴ Ἐπιτροπὴ ἔλαβε γνῶσιν τῶν δημοσιευθειῶν δύο Γερμανικῶν διαταγῶν περὶ πα-

ραδόσεως των όπλων μέχρι της 30 Σεπτεμβρίου 1941 και της μετατροπής των έκτακτων Στρατοδικείων εις τακτικά τοιαύτα. Οπότε περί ώραν 6ην μ.μ. συνήλθεν εις έκτακτον συνεδρίασιν εις ην παρέστη ο Λογοθετόπουλος όστις λαβών τον λόγον ειπεν ότι ο Αντρέ έξεπλήρωσε τας υποχρεώσεις του και ότι ανεχώρησεν έεροπορικώς εις Αθήνας να έχη συνεννόησιν μετά του Στρατάρχου Λίστ διά τήν χορήγησιν της άμνηστίας, ητις υπήγετο εις τήν αρμοδιότητά του. Συνεχίζων προσέθεσεν ότι κατοπιν των παραχθρήσεων του Στρατηγού η Έπιτροπή πρέπει να συστήσῃ εις τον Κρητικόν Λαόν, έξασκούσα όλην τήν επιρροήν της τήν παράδοσιν των όπλων, όποτε θα επήρχετο γαλήνη εις τήν Νήσον και θα επανήρχοντο εις τας έστιας των οί έν Στερεῃ Ελλάδα Κρήτες Στρατιωτικοί. Η Έπιτροπή απήντησεν ότι δεν θεωρεῖ ικανοποιητικῶς τας δημοσιευθείσας διατάγας του Στρατηγού Αντρέ και ότι θα αναμείνῃ τήν χορήγησιν πλήρους άμνηστίας διά να συστήσῃ εις τον Κρητικόν Λαόν τήν παράδοσιν των τυχόν υπάρχόντων όπλων. Επί τούτου ο Λογοθετόπουλος έφάνη συμφωνῶν. Κατά τήν αὐτήν συνεδρίασιν ο παριστάμενος Γενικός Διοικητής Λουλακάκης ανεκοίνωσεν ότι τήν επομένην θα μετ'έβαινεν μετά του Λογοθετοπούλου εις Αθήνας όπερ και έγινετο, να από κοινοῦ ενεργήσουν διά τήν χορήγησιν της άμνηστίας. Τήν 14ην Σεπτεμβρίου έδημοσιεύθη η διαταγή της χορηγήσεως της άμνηστίας η όποια ανεκοινώθη επισήμως εις τήν Λαϊκήν Έπιτροπήν συνεδριάζουσαν τήν έσπέραν της 16ης ιδίου. Αμέσως έλήφθη απόφασις όπως απευθυνθῇ η γνωστή προκήρυξις προς τον Κρητικόν Λαόν δι' ης συνιστάτο η παράδοσις των όπλων μετά χορήγησιν της άμνηστίας και τήν προϋπόθεσιν ότι θα επήρχετο γαλήνη εις τήν Νήσον και θα επανήρχοντο εις τας έστι-
ας των έν τῇ Ηπειρωτικῇ Ελλάδα διαμένοντες Κρήτες Στρατιωτικοί.-

Κατά τήν συνεδρίασιν αὐτήν έλήφθη απόφασις καταρτισμοῦ τριμελοῦς Έπιτροπῆς εκ του Έπισκ όπου, Ιατροῦ Παϊζῆ και έμοῦ προς τον σκοπόν να επισκεφθῇ τον Αντισυνταγματάρχην Κλουγε και Ταγματάρχην Μίλερ και τους παρακαλέσῃ όπως διαβιβάσουν εις τον Στρατηγόν Αντρέ τας ευχαριστίας της Έπιτροπῆς διά τήν χορηγηθεῖσαν άμνηστειαν. Η ανατεθεισα έντολή εξεπληρώθη υπό της Έπιτροπῆς, ως ανεκοίνωσεν ο Έπίσκοπος κατά τήν έσπεριν ην συνεδρίασιν της 17ης Σεπτεμβρίου 1941.-

Όπως ακριβῶς έχουν τά πράγματα και συνεπῶς πᾶσα διάφορος εκθεσις των γεγονότων δεν στηρίζεται επί της αληθείας.-

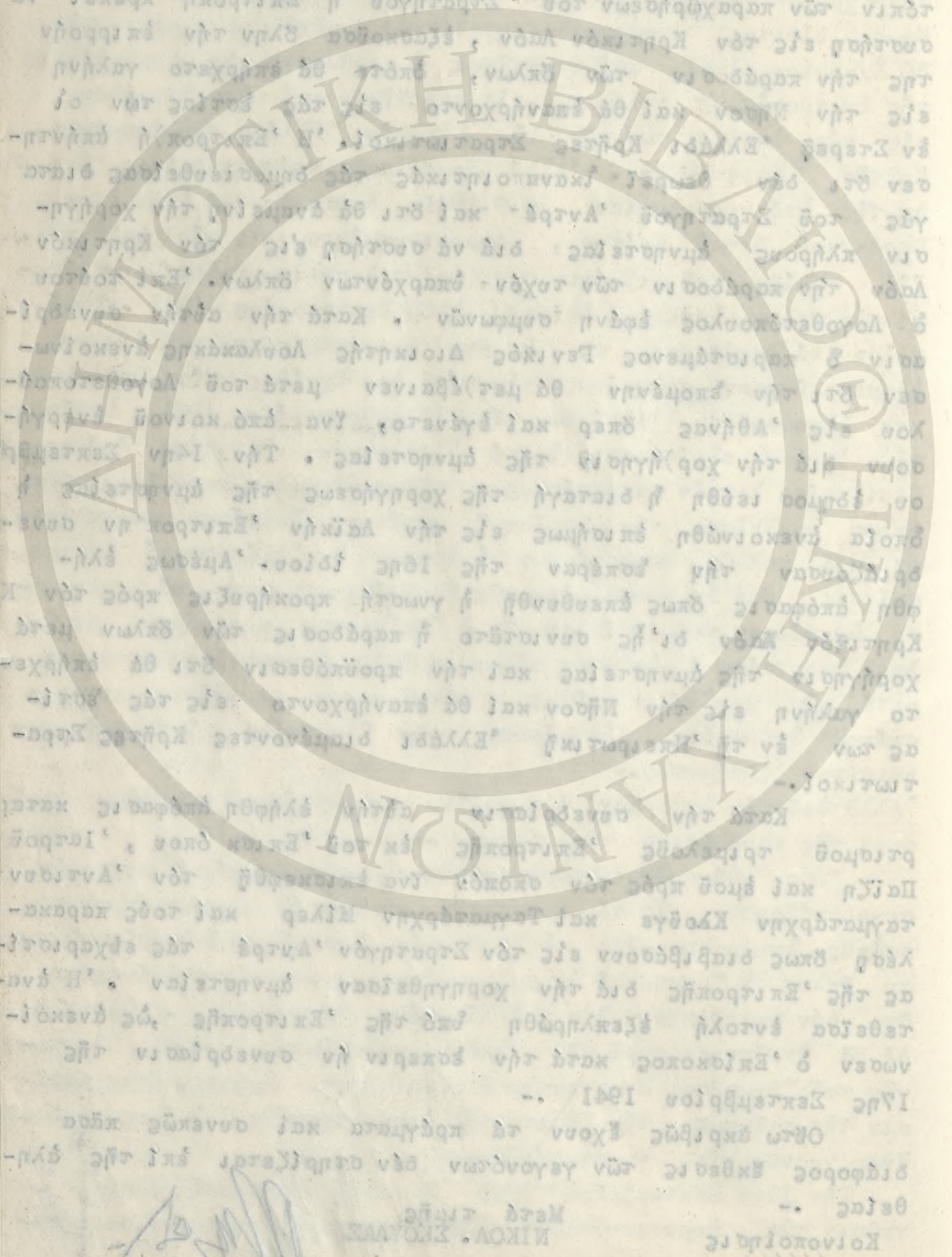
Κοινοποίησις

Μετά τιμῆς
ΝΙΚΟΛ. ΣΚΟΥΛΑΣ

1. Θεοφιλέστατον 'Επίσκοπον κ. 'Αγαθάγγελον
Εηρουχάκην

2. Γενικά 'Αρχεία Κράτους - 'Αθήνας, έν συνεχεία
της από 27 Αυγούστου 1948 έκθεσέως μου (Διά του
'Ιστορικού 'Αρχείου Κρήτης)

3. "Ιστορικόν 'Αρχείον Κρήτης, έν συνεχεία της
από 27.8.1948 έκθεσέως μου .-

[Handwritten signature]

Μετὰ τὴν
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΚΟΛΙΝΑΚΗΣ

Κοινωνικὸν

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ ΚΡΗΤΗΣ

Έν Χανίοις τῆ 24 /9/1948

Ἀριθμ. 6688

Περίληψις

Ἀντίγραφον ἐπιστολῆς Νικ. Ι. Σκουλά πρὸς
Στέφανον Μυλωνάκην συγγραφέα τῆς Ἱστορίας
" Ὁ Ἐπίσκοπος Ἀγαθάγγελος Ἐηρουχάκης κλπ " .-
Πρὸς τὴν Σεβ. Διεύθυνσιν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ

ΚΡΑΤΟΥΣ
ΑΘΗΝΑΣ

Ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθμ. 6667/28.8.1948 ἀνα-
φορὰν μου, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ διαβιβάσω ὑμῖν συνημμένως
ἀντίγραφον καὶ δευτέρας ἐπιστολῆς τοῦ κ. Νικολάου Ι. Σκου-
λά πρὸς τὸν κ. Στέφανον Μυλωνάκην συγγραφέα τῆς Ἱστο-
ρίας " Ὁ Ἐπίσκοπος Ἀγαθάγγελος Ἐηρουχάκης " καὶ
" Ἐκκλησία Κρήτης- Γερμανικὴ Κατοχή " καὶ δι' ἧς οὗτος
συμπληρωματικῶς ἀναιρεῖ κεφάλαιά τινα τῆς Ἱστορίας ταύτης .-

Πρὸς τοῦτοις ἀναφέρω ὑμῖν, ὅτι ὅμοιον ἀντίγραφον
κατέθεσε καὶ πρὸς τὸ Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Κρήτης, ὅπερ καὶ
ἔτέθη εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Γερμανικῆς Κατοχῆς ὁμοῦ μετὰ τῆς
προηγούμενης ἐπιστολῆς τοῦτου .-

Εὐπειθέστατος

Ὁ Διευθυντὴς καὶ α.α.
Μπασιαδάκης

Κοινοποιήσις

Κον Νικδλαον Ι. Σκουλάν

Ὁδὸς Ἐανθουδίδου Ἀρ. 12

ΕΝΤΑΥΘΑ

Ἐν Χανίοις τῆ 22 Ὀκτωβρίου 1948

Φίλε κύριε Μουρέλλο

Ἐλαβον γνῶσιν τῆς πρὸς τὸν Θεοφιλέστατον Ἐπισκοπὸν κύριον Ἐηρουχάκη ἐπιστολὴν Σας, δημοσιευθείσης εἰς τὸ ὑπὸ χρονολογίαν 6/9/48 φύλλον τῆς ἐνταῦθα ἐκδομένης Ἐφημερίδος "ΒΗΜΑ" σχετικῶς μὲ τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Γυμνασιάρχου κ. Μυλωνάκη βιβλίον ὑπὸ τὸν τίτλον "Ἐπίσκοπος Κυθωνίας καὶ Ἀποκορῶνου Ἐκκλησίας Κρήτης, Γερμανικῆ Κατοχῆ."

Ἐπειδὴ συμφώνως πρὸς τὸν πρόλογον τοῦ κ. Μυλωνάκη πρόκειται περὶ ἱστορίας καὶ οὐχὶ προσωπικῆς βιογραφίας, τὸ Ἐπισκόπου, ἐθεώρησα ὑποχρέωσίν μου, βάσει τῶν εἰς χεῖρας μου στοιχείων νὰ ἀνασκευάσω χάρις τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἀληθείας διὰ τὸν ὑπὸ χρονολογίαν 27 Αὐγούστου 1948 καὶ 18 Σεπτεμβρίου ἰδίου ἔτους δύο ἐπιστολῶν μου πρὸς τὸν ἐκδότην. Ὡρὴ σμέναις ἀνακριθείας σχέσιν ἐχούσας μὲ τὰ γεγονότα τῆς Κατοχῆς κοινοποιήσας εἰς τὸ ἐνταῦθα "Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον" ὡς καὶ εἰς τὰ γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους.

Ἀντίγραφον τούτων κρίνω σκόπιμον νὰ ἀποστείλω καὶ εἰς ὑμᾶς ὡς ἱστορικὸν καὶ ὡς μέλλοντα νὰ ἀσχοληθῆτε ὡς γράφετε, ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος.

Μετὰ τιμῆς

Νικόλαος Ι. Σκουλάς

Κοινοποιήσις

Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Κρήτης
(Ἐνταῦθα)

Γενικὰ Ἀρχεῖα Κράτους
(ΑΘΗΝΑΣ)

(Τὸ κατατεθὲν εἰς τὸ Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Κρήτης
ἔλαβεν ἀριθμ. Πρωτ. 6716 τῆς 23.10.48)

Φίλε κ. Σκουλά

Ελαβα γνώσιν τών από 27 Αυγούστου 1958 και 18.9.48 επιστολών σας προς τόν κ. Στέφανον Μυλωνάκη και τής προς κ. Μουρέλλον από 22' Οκτωβρίου 1948 τοιαύτης Πολύ καλά έκάματε και έγράψετε τās παρατηρήσεις σας σχετικώς όπως πρέπει νά κάνη έκαστος γνώστης τών ιστορουμένων γεγονότων πεός αποκατ)αστασιν τής αληθείας και προς βοήθεια του ιστορικού του μέλλοντος . Γιατί νά σās πώ φίλε μου, είναι ανθρώπινον φαίνεται όποιος κα)ί αν γράψη ν'α πη περί έαυτου , ότι ήτο τό κέντρον περί τό όποιον περιστρέφοντο πάντες κλπ.

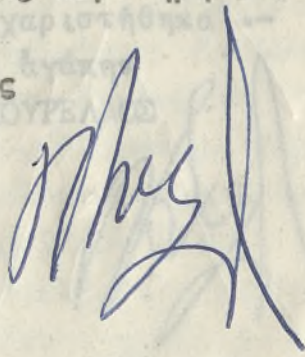
Και όταν βέβαια - ως όρθως παρατηρεíte - γράφει τις απομνημονεύματα ή ήμερολόγιον δικόσου, τ'ο πράγμα διαφέρει όταν όμως έχει αξίωσιν Γενικής Ιστορίας έχει βεβαίως και βαρείας ευθύνας και είναι αδύνατον νά αποφευχθούν ανακρίβεια, εάν δέν ζητήση τήν συνδρομήν , όλων εκείνων που έζησαν τά ιστοροθμένα γεγονότα .-

Επί τή ευκαιρία ταύτη ενθυμομαι ότι τό 1912 , έγραψα περί τής δράσεως " τών έθελοντικών μας Σωμάτων εν Μακεδονία " Έκοπίασα , έλαβα γνώσιν τών ήμερολογίων όλων τών Καπετάνιων και καυχώμαι πώς δέν ήκούσθη κανέν ,μό απολύτως κανέν παράπονον , δεδομένου ότι ήτο άκανθώδες, εάν ληφθῆ υπ'όψει ή δικαία φιλοδοξία τών τότε άνταρτών μας .-

Μεγάλην δέ προσοχήν πρέπει νά καταβάλῃ τις, για νά καταλάβῃ " πώς εκεί ήμουν κι'εγώ Είναι δυνατόν και νά νομίση πώς τά ιστοροούμενα τά έπληροφορήθη ό γράφων . Χρειάζεται επομένως αντικειμενική εξέταση τών πραγμάτων . Δέν μου έδόθη ακόμη ή ευκαιρία νά διαβάσω τό βιβλίον ίσως γιατί θά ενόμιζα ότι θά ήτο ώφέλεμον εάν ήρωτώμην εις ώρισμένα σημεία πρό τής δημοσιεύσεως ως στενός συνεργάτης επί τι διάστημα του θεοφιλεστάτου , γνωρίζετε ή πό ποίας συνθήκας . Αμα θά τό διαβάσω και γώ θά πώ τή γνώμη μου .-

Εξ όλων γνωρίζω, όσας παρατηρήσεις κάνετε είναι απολύτως όρθαι .-

Υμέτερος
Κελαϊδής

Χ α ν ι δ
25 - X - 1948

ΜΟΥΡΕΛΛΟΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ -ΚΡΗΤΗΣ

Έν Ηρακλείω τῇ 27 Ὀκτωβρίου 1948

Ἀγαπητέ κ. Σκουλά

Ἐκάματε πάρα πολύ καλά, καί μοῦ στείλατε τήν διπλήν ἀνασκευήν σας, μέ τήν ὁποίαν φωτίζω πιά ὀριστικά καί κατακάθαρα τόν ἀγῶνα τῆς Δυτικῆς Ἐπαρχίας.-

Σᾶς εἶμαι γι' αὐτό πολύ ὑποχρεωμένος .-

Ἦδη προχωρῶ στάς διορθώσεις ποῦ μέ κοπιάζουν πολύ περισσότερο ἀπό τήν ἀρχική συγγραφή, ὡς καταλαβαίνετε.-

Ἄν τό ὅτι κάματε γιά τό βιβλίον τοῦ Μυλωνάκη, τό κάνατε καί γιά τό δικό μου σέ κεφάλαια ποῦ δέν συμπεριλαμβάνονται στήν ἀνασκευήν σας, ἀλλά ποῦ ἀντελήφθητε ὅτι ἔχω σφάλματα ἢ παραλείψεις, θά σᾶς ἤμουν εὐγνώμων, γιατί θά μέ ἀπαλλάσσατε ἐπό τήν ἐπαμάληψιν τυχόν σφαλμάτων καί παραλείψεων .-

Τήν ἐκδοσιν αὐτήν, ἀγαπητέ κ. Σκουλά, πρέπει νά τήν προωθήσωμεν γιά νά ἐμφανισθῇ μία ὥρα ἀρχήτερα. Νά περιμένωμεν ἐνίσχυσιν ἀπό πλουσίους γιά νά μέ βοηθήσουν νά πάρω τό χαρτί; ἀποκλείεται. Μόνον ἀπό τοῦς πτωχοῦς φίλους μας, τοῦς ἐνδιαφερομένους γιά νά ἐκδοθῇ τό ἔργο αὐτό, πρέπει νά περιμένωμε. Καί δέν εἶναι δύσκολον νά βοηθηθῶμεν ἀπό αὐτούς, γιατί ὑπάρχουν πολλοί ποῦ θά μπορούσαν νά προκαταβάλουν 50 ἢ 100 ἢ καί 150 χιλιάδας διά τήν προαγοράν ἑνός ἢ δύο ἢ καί περισσοτέρων σωμάτων. Ἴδιως ὑπάρχουν καί πολλοί ἀμέσως καί προσωπικῶς ἐνδιαφερόμενοι ποῦ εὐχαρίστως θά ἐσπεύδαν νά μᾶς ἐνισχύσουν φιά νά κατορθώσωμεν τήν προμήθειαν τοῦ χάρτου. Ἐσεῖς θά τοῦς ξέριτε καί πρός αὐτούς κάματε ἐκκλησίαν .-

Δέν ξέρω ἀκόμα τί θά στοιχίσῃ τό σῶμα τῆς δευτέρας ἐκδόσεως. Πάντως θά στοιχίσῃ ὄχι κάτω τῶν 55.000 καί ὄχι πάνω τῶν 70.000 διότι πρέπει νάχη ἀξιοπρεπή καί σχεδόν πολυτελεῖ ἐμφάνισιν .-

Σήμερα ἔλαβα ἐκθέσεις καί ἀντίγραφα τοῦ Καθηγητοῦ κ. Εὐτ. Κοντικιάκη πολύ εὐχαριστήθηκα .-

Μέ πολλήν ἀγάπην

I. Δ. ΜΟΥΡΕΛΛΟΣ

Ἐν Χανίοις τῆ 14 Δεκεμβρίου 1948

Ἀγαπητέ μου κ. Μουρέλλο

Δέν θά ἐπεθύμουν νά σᾶς ἀπασχολήσω μέ παρατηρήσεις τινάς ἐπί τῆς ἱστορίας σας, " ἡ ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ " εἰδικῶς ἐπί τῆς Ὄργανώσεως τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως εἰς τόν Νομόν μας, ἐάν δέν ἐλάμβανα τήν ἐπιστολήν σας, εἰς τήν ὁποίαν, ἐξ ἀφορμῆς ἐπανορθώσεως ὠρισμένων ἀνακρίβειῶν εἰς τό βιβλίον τοῦ κ. Μυλωνάκη, σχετικῶν μέ τήν Γερμανικήν Κατοχήν καί τῶν ἀποσταλειῶν πρό αὐτόν δύο ἐπιστολῶν μου, κοινοποιηθειῶν εἰς τὰ ἱστορικά ἀρχεῖα καί εἰς Ἰγῶν, ὡς ἱστορικό, μοῦ γράφετε ὅτι ἂν τό ὅ,τι ἐκάμετε γιά τό βιβλίον τοῦ Μυλωνάκη, τό κάνατε καί γιά τό δικό μου, σέ κεφάλαια πού δέν συμπεριλαμβάνονται εἰς τήν ἀρρασκευήν σας, ἀλλά πού ἀντελήφθητε ὅτι ἔχω σφάλματα ἢ παραλείψεις, θά σᾶς ἤμην εὐγνώμων, γιὰτί θά μέ ἀπαλλάσσετε ἀπό τήν ἐπανάληψιν τυχόν σφαλμάτων καί παραλείψεων " .

Τούτο βεβαίως σᾶς τιμᾶ, διότι μαρτυρεῖ τήν ἐπιθυμίαν σας ὅπως ἡ ἔκθεσις τῶν γεγονότων γίνῃ ὑπό τό φῶς τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας, ἀποδεικνύει δέ προσέτι ὅτι τὰ τυχόν γενόμενα σφάλματα καί παραλείψεις, ὁφείλονται εἰς παρασχεθείσας ὑμῖν ἐσφαλμένας πληροφορίας .-

Οὕτω εἰς τήν σελίδα 511 τοῦ τετάρτου τεύχους τοῦ βιβλίου σας καί εἰς τό Κεφάλαιον " Σέ ἀναζήτησι ἀρχηγῶν ἔχω νά παρατηρήσω τά ἑξῆς :

α) Ἐπί τῆς καθυστερήσεως τῆς ἰδρύσεως ὀργανώσεως ἀντιστάσεως εἰς τόν Νομόν Χανίων, περί τῆς ὁποίας κατ'ἐπανάληψιν κάνατε λόγον .-

Ὅπως ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐπισυναπτομένων ἐν ἀντιγράφῳ ἐπισήμων πρωτοκόλλων, ἡ πρώτη ἐνέργεια διά τήν ἰδρύσιν ὀργανώσεως Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως, ἐγένετο ἐν Χανίοις τήν 15ην Ἰουλίου 1941 ἤτοι μετὰ 15ῆήμερον ἀπό τῆς καταλήψεως τῆς Νήσου ὑπό τῶν Γερμανῶν, ὑπό τήν ἐπωνυμίαν " Ἀνωτάτη Ἐπιτροπή Ἀγῶνος Κρήτης (Α Ε Α Κ) , μέ ἰδρυτάς τοῦς Ἰωάννην Παῖζην διά τόν Νομόν Χανίων, Ἀνδρέαν Παπαδάκην διά τόν Νομόν Ρεθύμνης, Νικόλαον Ζουδιανόν διά τόν Νομόν Ἡρακλείου, διαγραφέντα βραδύτερον ὡς μή θελήσαντα νά ἀναμιχθῇ εἰς τήν ὀργάνωσιν Ἰωάννην Ἰωαννίδην διά τόν Νομόν Λασηθίου, Ἀριστομ. Καρακουλάκην Πρόεδρον Ἐφετῶν καί Ἀνδρέαν Πολάνταν ὡς Γενικόν Γραμματέα ὅστις ἐπεδείξατο ἀφθαστον ἠρωϊσμόν, ὅτε βραδύτερον συνελήφθη ὑπό τῶν Γερμανῶν καί ἐξετελέσθη μετ' ἄλλων δύο μελῶν τῆς Ὄργανώσεως, κατόπιν φρικτῶν βασανιστηρίων,

Handwritten signature

χωρίς να προβή εις δημοσίαν τινά εις βάρος τών συνεργα-
τών του . -

Τῆς ὀργανώσεως ταύτης συμμετέσχον καί ἐγώ περί τά μέσα
Νοεμβρίου 1941, ὡν τότε Δήμαρχος Χανίων .-

Μετά τήν ἀναχώρησιν , τόν Αὐγουστον 1942 εἰς Κάϊρον τών
Καρακουλάκη καί Παπαδάκη , βραδύτερον δέ κατά τάς ἀρχάς τοῦ
1943 τοῦ Οαῖζη , τήν διεύθυνσιν τῆς ὀργάνωσης ταύτης , μετονο-
μασθείσης εἰς ΕΟΚ , ἀνέλαβεν ὁ ὑποφαινόμενος , μέ συνεργά-
τας τοῦς Χ. Πολυχρονίδην , διά τήν Κίσαμον , Ἰωσήφ Βολου-
δάκην διά τά Σφακιά , , Ἰωάννην Σταυριανόν διά τόν Ἀποκό-
ρωνα - ἀντικατασταθέντα βραδύτερον διά λόγους ὑγείας ὑπό
τοῦ Μιχαήλ Μποτονάκη - καί Ἐμμανουήλ Μπασιάν διά τό
Σέλινον , μέ ἐπί πλέον τόν Λοχαγόν Μάρκον Σπανουδάκη
μεθ' οὗ πολύ πρότερον συνειργαζόμεν , ὅστις ἐχρησίμευε καί
ὡς σύνδεσμος μεταξύ τῆς ὀργανώσεως καί τοῦ ἐκάστοτε ἐν-
τιπρόσωπου τοῦ συμμαχικοῦ Στρατηγείου .-

Τήν πρωτοβουλίαν ὅθεν τῆς ὀργανώσεως τοῦ ἀγῶνος ἀντι-
στάσεως εἰς τόν Νομόν Χανίων , ἀνευ ὑποδαυλισμοῦ τρίτου
τινός , ἀνέλαβεν ἡ ὡς ἀνω Ἐπιτροπή ὡς αὕτη ἐξειλίχθη , ἡ-
τις κατά τά τέλη τοῦ 1943, καί ἀρχάς 1944, διηυρέθη
εἰς 15μελή τοιαύτην , μέ συμμετοχήν τών Κων/τίμου Μητσοτάκη
Ἐμμαν. Χαζίρη, Ἀντωνίου Ἡσυχάκη, Ἐμμανουήλ Νικολοῦδη
Θεοδώρου Νιαουνάκη, Κων. Κωνσταντινίδου, Ματθαίου Βαλαδάκη
Ἰωάννου Νικολακάκη, καί Δημητρίου Ἀγγελάκη , ὅστις καί ἐ-
ξετέλει χρέη Γραμματέως , βραδύτερον δέ ἐγένετο 40μελής
μέ Πρόεδρον ἐν συναχείᾳ τόν ὑποφαινόμενον , καί Γραμμα-
τεῖς τόν Ἐυστάχιον Κοντιμάκη καί Στυλ. Δερμιτζάκη .-

Τά ἐν τῇ τελευταίᾳ ἄρα παραγράφῳ τῆς σελίδος 512
ἀναγραφόμενα περί ἀπαληψεῖσης πρωτοβουλίας παρ' ἑτέρων
προσώπων , δέν ἀνταποκρίνονται εἰς τήν πραγματικότητα, ὡς
καί τό ἀναφερόμενον εἰς τήν σελίδα 599 " ὅτι σύγχρονα
ἔγινεν Ἐπιτροπή τῆς Ε.Ο.Κ. μέ Πρόεδρον τόν Ἐμμανουήλ
Μπασιάν .-

Δέν εἶναι ἐπίσης ἀκριβές τό ἀναφερόμενον ὑπό τοῦ
Συνταγματάρχου τῆς Χωροφυλακῆς Βάμβουκα Γ. ὅτι ἐζήτησε τήν
ἐπέμβασιν μου, πρὸς ὑπόδειξιν καταλλήλου Ἀρχηγοῦ , δοθέντος
ὅτι οὐδέποτε ἦλθον μετ' αὐτοῦ εἰς σχετικὴν συνομιλίαν .-

β) Ἐπί τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Στρατηγοῦ Μάντακα ὡς Ἀρχηγοῦ
Οὐδέποτε διά τόν Νομόν Χανίων ἐθεωρήθη ὡς ἐνδε-
δειγμένος Ἀρχηγός του, κατά ἡρῶνα λόγον ὀλοκλήρου τῆς
Κρήτης , ὁ Στρατηγός Μάντακας, λόγω τών γνωστῶν πολιτικῶν
του φρονημάτων καί διότι, ὡς πάντες γνωρίζουν, ἠρνήθη νά
ἡγηθῆ ὡς τοῦ ἐπροτάθη ὑπό ὀμοχωρίων τοῦ Λακκιωτῶν, τοῦ Ἐ-

παρχιακού 'Αγώνος κατά τῶν 'Αλεξιπτωτιστῶν , καί τοῦτο διότι ἡ Ρωσσία , τήν ἰδεολογίαν τῆς ὀπαίας ἠσπάζετο , συνειργάζετο τότε μετά τῆς Γερμανίας .-

Γεγονός εἶναι ὅτι κατεβάλλετο προσπάθεια , οὐχί ὑπό τῶν ὀργανωτῶν τῆς Παγκρητίου ἀντιδραστικῆς κινήσεως , ὡς γράφετε εἰς τήν σελίδα 511 παρ. 2 ἀλλ' ὑπό τοῦ ἰδίου καί τοῦ περιβάλλοντός του , ἵνα ἀνακηρυχθῇ 'Αρχηγός .-

Πρός ἀπόδειξιν τούτου , σᾶς ἐπισυνάπτω ἀντίγραφον ἐπιστολῆς τοῦ 'Αγγλου Λοχαγοῦ Μιχαήλ Λίφερμαν ἐκπροσώπου τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγεῖου πρὸς τόν 'Ιατρόν Ι. Παῖζην τῆς 19.12.1942 .-

Συνεπεία τῆς κινήσεως ταύτης τὸ Συμμαχικόν Στρατηγεῖον , ἐν ἀγνοίᾳ ὡς φαίνεται τῆς γενικῆς ἀντιλήψεως περί τοῦ Στρατηγοῦ Μάντακα , ἀπέστειλε διὰ τοῦ ἐν τῷ Νομῷ ἀντιπροσώπου του , ἐσπέραν τινά τῶν ἀρχῶν Μαρτίου 1943 , τόν σύνδεσμον Λοχαγόν Μάρκον Σπανουδάκην εἰς τήν οἰκίαν μου , καί ἐζήτησε τήν συγκατάθεσίν μου , διὰ τήν ἀνάληψιν τῆς 'Αρχηγίας , τῶν ἐν Κρήτῃ ὀργανώσεων , ὑπό τοῦ ὡς ἄνω Στρατηγοῦ .-

Τοῦτο βεβαίως μέ ἐξέπληξε , διότι ἀπεδείκνυε τὸ Συμμαχικόν Στρατηγεῖον μὴ καλῶς πληροφορημένον καί ἀσυζητητί , διερμηνεύων , ὡς ἤμην βέβαιος , τήν γενικὴν γνώμην τοῦ Νομοῦ μας , ἀπέρριψα τήν πρότασιν . Πρὸς διαπίστωσιν μάλιστα τῆς ὀρθότητος τῆς τοιαύτης ἀντιλήψεώς μου , παρεκάλεσα τόν σύνδεσμον Σπανουδάκην , ἵνα τήν ἐσπέραν τῆς ἐπομένης , συναντηθῶμεν εἰς ὀρισμένην ὥραν εἰς τήν ἐν Χανίοις οἰκίαν τοῦ Καπετάν 'Εμμανουήλ Νικολοῦδη .-

Κατά τήν συνάντησιν ἐκείνην εἰς ἣν εἰδοποιηθεῖς ὑπ' ἐμοῦ παρευρίσκετο καί ὁ ἐν ἀποστρατεῖᾳ συνταγματάρχης τῆς Χωροφυλακῆς Βολάνης 'Ιθάνης , ἀπερρίφθη μετά μεγαλυτέρας ἐμμονῆς , ἡ πρότασις αὕτη τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγεῖου Συμφώνως πρὸς τὰ ἄνωτέρω ἐν λεπτομερεῖᾳ ἐκτιθέμενα αἱ δοθεῖσαι εἰς ὑμᾶς πληροφορίες παρά τοῦ Συνταγματάρχου Χωροφυλακῆς Βάμβουκα , περὶ ὧν ἡ παρ. 5 τῆς σελίδος 511 καί αἱ παράγρ. 2 καί 5 τῆς σελ. 512 δέν ἀνταποκρίνονται εἰς τήν ἀλήθειαν .-

Πολύ δέπερισσότερον ὅτι ὁ Μάντακας ἐξηκολούθησε παραμένων ὡς Γενικός 'Αρχηγός τῆς Κρήτης , ἐφ' ὅσον ὡς εἶναι πασίγνωστον , οὐδέποτε ὑπῆρξε τοιοῦτος .-

Προσθέτω ἐπίσης ὅτι δέν εἶναι ἀκριβές τὸ ἀναγραφόμενον εἰς τήν ἀρχὴν τοῦ ἰδίου Κεφαλαίου , ὅτι οἱ Γερμανοὶ εἶχον εἰδικά καταδικωκτικὰ ἀποσπάσματα , διὰ τήν σύλληψιν τοῦ Μάντακα , καθόσον τὸ γνωρίζω ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως , ὡς φυγοδικῶν εἰς τήν αὐτὴν περιοχὴν τῶν Λευκῶν 'Ορέων ὅπου καί ἐκεῖνος .-

J. K.

Ταῦτα σᾶς γράφω ἐν συνόψει, ὡς ἔχων προσωπικὴν ἐπ' αὐτῶν ἀντίληψιν, χάριν ἐπαναλαμβάνω τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας, καίτοι ἔχω τὴν γνώμην ὡς καὶ ἄλλοτε σᾶς ἔγραψα, ὅτι ἡ ἐνταῦθα ἀφιξίς σας πρὸς συλλογὴν ἐξηκριβωμένων πληροφοριῶν καὶ ἡ μελέτη τῶν ἐν τῷ ἱστορικῷ ἀρχεῖῳ Κρήτης, κατατεθειμένων ἐπισήμων ἐγγράφων περὶ τῆς διπλωματικῆς μάχης κατὰ τοῦ κατοκτου, ἐξ ἴσου σοβαρᾶς μὲ τὴν κατὰ τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν μάχην, θά σας ἐδίδοι πολύτιμα στοιχεῖα πρὸς πλήρη καὶ ἀκριβῆ ἐκθεσίαν τῶν διαδραματισθέντων ἐν τῷ Νομῷ μας, κατὰ τὴν περίοδον τῆς Κατοχῆς, ὅταν μάλιστα ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ Βιβλίον τοῦ Μυλωνάκη, ἠσχολήθη περισσότερον εἰς ὅσα ἀφεώρα προσωπικῶς τὸν Ἐπίσκοπον κ. Ξηρουχάκη.

Με πολλὴν ἀγάπην

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΚΟΥΛΑΣ

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΙΣ

Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Κρήτης

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ

